

Nr. 3
(309)

17-23 ianuarie 1996

**Opinii despre
„Cazul Măgureanu“:**
Ion Diaconescu,
Nicolae Manolescu,
Șerban Orescu, Mihai Șora,
Mircea Ionescu-Quintus,
N.C. Munteanu,
Constantin Ticu Dumitrescu,
Gheorghe Gorun pag. 6-7

Interviu cu

**ION
RAȚIU**

pag. 8-9

Foto: Florin Andreescu

„Afacerea Măgureanu” mi-a reamintit o foarte veche controversă, dusă între cei numiți de Max Weber partizanii „eticii convingerii” și cei numiți de el partizanii „eticii responsabilității”. Când alegerea este, să zicem, între a minți (sau a îngădui minciuna) și a pierde sau a risca o înfrângere – ce trebuie ales? „Etica convingerii” susține că, în politică cel puțin, victoria trebuie preferată, căci, în absența ei, scopurile majore pe care omul politic și le pune devin irealizabile. Dimpotrivă, „etica responsabilității” vrea ca adevărul să aibă înfrântă, în virtutea principiului că o victorie bazată pe fals este mai rea decât o înfrângere.

Prima dintre aceste etici pare a fi fost urmată, în acest caz, nu doar de d-l Măgureanu însuși, ori de d-l Iliescu, dar chiar și de cîțiva conducători ai CDR, precum d-nii Emil Constantinescu, Mircea Ionescu-Quintus ori Vasile Popovici de la PAC. Pentru aceștia, faptul că directorul SRI și-a publicat el însuși dosarul de „rezident” al fostei Securități este imbucurător, ori este „un pas pozitiv”, ori o dovadă de „franchetă”. Fie rește că liderii respectivi ai Opoziției știu bine că d-l Măgureanu a mințit Parlamentul, negînd, la vremea respectivă, cînd a fost chestionat, orice legături cu Securitatea. Știu, de asemenea, că acest dosar a fost făcut public abia acum, numai și numai pentru că C.V. Tudor amenința să publice o copie. A critica cu asprime minciuna d-lui Măgureanu ar fi presupus – cred, pe semne, acești lideri – un fel de compromis cu C.V. Tudor, ar fi implicat ca ei să dea, fie și tacit, dreptate repetatelor injuncțiuni ale acestuia cerînd demisia d-lui Măgureanu. Or, între două rele –

minciuna d-lui Măgureanu, susținut de d-l Iliescu, și *extremismul politic și demagogia al lui C.V. Tudor* –, unii ar spune că prima este ceva mai benignă. *Minciuna lui Măgureanu este preferabilă adevărului lui C.V. Tudor* – iată concluzia acestei aparente noi puneri în practică a „eticii convingerii”.

Dar numai *aparentă*: căci eu nu cred că, cel puțin în acest caz, am avea în realitate de optat între adevărul păgu-

ționar care a ascuns realitatea într-o asemenea situație o poate ascunde oricînd și în orice privință. Nu doar credibilitatea directorului SRI, dar și cea a instituției în ansamblu nu mai are nici o valoare.

Dar – se va spune – susținînd destituirea d-lui Măgureanu, nu se face pe plac lui C.V. Tudor, nu se încheie cu acesta un fel de compromis? Este adevărat. Și totuși afirm că așa trebuie ac-

„singura alternativă reală” la actuala situație a României!

Iată, așadar, că nu doar din perspectiva eticii responsabilității, dar chiar și din aceea a eticii convingerii încercarea de „a-l salva pe Virgil Măgureanu” este o eroare: pe de-o parte, consimți la *minciună*, act ce este, printre altele, fundamental contrar „moralei creștine”, invocată de mai multe formații politice, inclusiv din Opoziție. Pe de altă parte, consimți la *minciuna publică*, fapt ce, pe termen mai lung, discreditează instituțiile democratice și pavează calea unui regim autoritar, ceea ce, desigur, este iarăși profund contrar intereselor și principiilor, de data aceasta politice, ale Opoziției. Intransigența față de Măgureanu ar fi reprezentat, poate, un compromis tactic minor cu Vadim, dar ar fi contrariat, în fond, scopurile esențiale ale acestuia din urmă. Dimpotrivă, blîndetea față de Măgureanu, de parte de a fi doar un compromis politic licit cu acesta și cu președintele Iliescu, conduce, prin consimțirea la impunerea minciunii publice, la un compromis strategic de anvergură, fie el și involuntar, cu planurile sumbre ale adversarilor unei dezvoltări democratice a României.

Mă tem că, în atare cazuri, nu între o etică a responsabilității și o etică a convingerii este, în definitiv, de ales; încă n-ar fi poate cel mai grav *acel* tip de opțiune. În realitate, mi se pare că alegerea de făcut este doar între o *morală vertebrată* și totuși nu lipsită de posibilitatea împlinirii practice și o *fragilitate etică* a cărei variantă de reabilitare prin succes pare mai puțin probabilă decât riscul de a obține, deopotrivă, înfrîngerea și dezonoraarea.

ANDREI CORNEA

Două etici

bos și minciuna utilă – altfel spus, între riscurile eticii responsabilității și beneficiile eticii convingerii.

De bună seamă, faptul în sine că d-l Măgureanu a colaborat pe vremuri cu Securitatea nu ar fi trebuit să reprezinte un motiv de a nu fi fost confirmat de Parlament ca director al SRI, dacă nu a comis delict ori abuzuri. Opoziția, inclusiv CDR, ar fi putut accepta la vremea respectivă că, stînd lucrurile cum stau în România, un *puritanism excesiv* în această privință ar fi fost pe cît de ne-productiv, pe atît de dificil de pus în practică. În acest punct, *compromisul era fără compromitere* și ar fi avut o rațiune politică indiscutabilă.

El devine însă inadmisibil în momentul cînd se îngăduie, *fără obiecții și rezistență*, Parlamentului să consimtă la minciună, și aceasta nu doar, desigur, fiindcă minciuna este în sine imorală, dar mai ales fiindcă un înalt func-

ționar. Căci ce urmărește C.V. Tudor? Firește, printre altele, *tactic*, și destituirea lui Măgureanu. *Strategic* și pe termen mai lung, el urmărește însă deprecierea democrației și a instituțiilor sale și, în final, instituirea unui regim autoritar. Or, acceptînd să mușamalizeze minciuna lui Măgureanu, reprezentanții CDR sau PAC ajută cauzei lui Vadim într-un mod cu mult mai serios decît ar fi făcut-o dacă l-ar fi susținut numai rechizitoriul înaintea comisiei parlamentare. Fără s-o dorească, ei contribuie astfel la discreditarea Parlamentului, care se înfrîșează opiniei publice drept o instanță lipsită de principii, dispusă să îngurgiteze neadevăruri și să escamoteze falsul. Iar la discreditarea respectivă, în fond o *compromitere a sistemului democratic însuși*, colaborează, cum se vede, nu doar reprezentanții Puterii (de la care te poți aștepta la multe ticăloșii), dar și cei care susțin că oferă

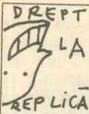

Precizare

Mai mulți cititori mi-au adus, în perioada din urmă mai cu seamă (v. și curierul lui „22”), obiecția că, prin criticile pe care le-am adus Opoziției și mai ales Convenției Democratice în mai multe articole, precum cel de față (dintre care unele se află și în cartea mea *Mașina de fabricat fantasmă*), aș „face jocul” Puterii și că, indirect, îndemn electoralul ostil acesteia la resemnare și la pasivitate. În termenii distincțiilor etice făcute la pagina 1, cred că lucrurile ar trebui privite în felul următor: dacă ascunderea anumitor adevăruri (în care eu cred) în ceea ce o privește ar susține *practic* cauza cîștigării alegerilor de către Opoziție, s-ar mai putea discuta. Ar fi într-adevăr, ca să spunem așa, de optat între o *etică a responsabilității* și o *etică a convingerii*. Eu însă cred (și nimeni nu m-a convins încă de contrariu) că alegerea respectivă este falsă: în fapt, etica convingerii este nu doar mai debilă „etic” decît cealaltă, dar și, la modul practic, mai slabă, chiar dacă efectele acestei slăbiciuni apar pe termen ceva mai lung. Adevărul e un medicament adesea greu de îndurat și cu efecte colaterale penibile, dar în final el vindecă, în timp ce falsul, acceptat cu bună știință și în public, e un drog ce creează înții euforie și siguranță, apoi dependență, apoi epuizare, apoi ruină totală.

Sînt, firește, conștient că această atitudine nu-mi va multiplica simpatizanții. Dan C. Mihăilescu m-a avertizat prietenește, de altfel, că risc să fiu ori *răstîlmăcit*, ori *neclintit* („22” nr. 1, 1996). Ce să mai spun? E un vechi loc comun ce pretinde că *prea multă critică dizolvă acțiunea*. De el uzează fie cei ce au găsit o credință care nu mai are nevoie de dovezi, fie cei ce au ceva de ascuns prin ștergerea dovezilor. Fapt este că pe ultimii nu-i putem primi pe nava noastră, în timp ce primii nu ne vor primi ei, cu siguranță, pe nava lor.

Andrei Cornea

Stimate domnule Valentin Gabrielescu,

Am citit atent interviul dumneavoastră din revista „22” și îmi permit să vă adresez cîteva cuvinte, în legătură cu unele pasaje aflate spre sfîrșitul lui. Dar înții să mă prezint. Sînt de profesie muzician și bănuiesc că n-ați auzit de numele meu, deoarece conducem Uniunii Compozitorilor de după Revoluție m-au marginalizat aproape total. Înainte de 1989 eram și eu cineva, acum sînt cum nimeni. Mă numesc Theodor Grigoriu și lumea mă confundă cu vărul meu, George Grigoriu, poate pentru că eu scriu muzică de gen simfonic, care circula mai puțin. Din motivele pe care le veți vedea, aș dori să risipesc ceața ultimilor 6 ani și, din trecut, să vă amintesc cîteva momente mai răsunătoare, la care (cred eu) am contribuit. Muzica filmelor și pieselor regizate de Liviu Ciulei: *Valurile Dunării*, *Pădurea spînzuraților*, *Cum vă place*, *Leonce și Lena*, *Furtuna*. Apoi muzica la mai bine de 30 de filme românești, printre care *Dacia*, *Columna*, *Codin*, *Ștefan cel Mare*, *Neamul Soimăreștilor*. La *Dacia* am colaborat cu Sergiu Nicolaescu, vicepreședinte în comisia pe care o conduceți și fost președinte al ei. Dînsul a apărut la televizor cu suluri și planuri ale cartierului din jurul Televiziunii și m-am mirat că n-a avut curiozitatea să aflu ceva și despre mine, fostul său colaborator, care locuiește pe str. Pictor Rosenthal

nr. 2 (vizavi de turnul Televiziunii).

Ce să aflu? Exact ce vreau să vă spun și dumneavoastră. Că, în aceea noapte de groază, am fost grav rănit, în casă, de o rafală de gloanțe trase înspre clădirea în care locuiesc, de oameni înarmați (soldați sau securiști), din direcția Televiziunii. Am zăcut într-o baltă de sînge pînă spre ora 15, cînd o ambulanță, care trecea întimplător pe Dorobanți, m-a transportat la Urgență, fiind operat de chirurgul de geniu, care este doctorul Dumitru Pascu. Bănuieți ce a urmat: 6 luni prin spitale, tratamente în străinătate, un glonte rămas în pulpa piciorului și o schijă prin abdomen. Dureri fizice cumplite, dar și morale (caracterul feroce al unor confrăți).

Și tot în jurul Televiziunii, în aceeași noapte, un distins profesor, secretar al Academiei (îmi scapă numele), a primit un glonte în cap, iar la două case de mine, o tinărlă blondă, de o frumusețe rară, Ariadna Carp, mamă a unei fetițe de 2 ani, a fost ucisă pe loc.

Și acum vin cuvintele dumneavoastră din revista „22”: „*Procuratura a cercetat toți morții și răniții de la Televiziune, a cercetat casele din jur; se spunea că din vilele alea se trăgea. Dar nu s-a găsit nimic, nici un cartuș. Nu există. Dar pereții au fost făcuți praf pe dinafară. Nu există nici un mort, nici un rănit și în nici o casă nu a rămas nici o urmă*”.

Fals, d-le Gabrielescu, martor care să vă contrazică sînt chiar eu, rămas în viață prin miracol. Să deoparte că din casă s-a adunat o farfurie adîncă de gloanțe, furate apoi, împreună cu alte obiecte de valoare, de băieții cu ochii albaștri, care au venit să... inspecteze apartamentul.

Nu vă fac nici un reproș, dar cred că în jurul Televiziunii se află una din cheile misterului „*Cine a tras în noi după 22?*”. Și atunci, dacă s-au strecurat asemenea erori într-un perimetru relativ mic, implicînd persoane cunoscute de multă lume (cazul meu pînă în dec. 1989 și al altora), cum veți afla dumneavoastră ce s-a întîmplat în toată țara?

Am pentru dumneavoastră o mare simpatie și chiar un sentiment de compasiune, urmîresc zbaterea sinceră a unui om, încărcat cu o sarcină enorm de grea. Știu că ați fost mai puțin la început și ați devenit acum mai rău, dar totul e să nu fiți naiv. Dacă adorabilul Gavroche n-ar fi murit pe baricadă la 11 ani, ar fi umblat ca dumneavoastră, cu un pistol automat prin CC al PCR. De aici simpatia mea, dar și îndemnul să nu vă lăsați înșelat de documente lacunare; criminalii pot fi descoperiți și cu ajutorul unui detaliu. Cu stimă,

Theodor Grigoriu, București, 8 ian. 1996

Stimați redactori,

A. Aniversarea Revoluției a fost anul acesta pusă sub lozincă „*strîns uniți în jurul președintelui*”. Simpozionul de pe 21 decembrie a prilejuit o manifestare încadrată perfect cultului personalității. Nu mă așteptam ca un timișorean să spună că ei au avut încredere doar în Iliescu și Manea Mănescu (?). Cazimir Ionescu a lăsat impresia penibilă a vechilor congrese PCR, cînd se aranja cite o așa-numită intervenție din sală, „liberă și spontană”. Ca o scuză pentru ministrul Crișan, au aruncat momeala cu posibila îmbogățire a lui Viorel Cataramă pe seama scurtei perioade în care a fost ministru. Despre George Păunescu — „numai de bine”.

B. În general, se manifestă o adevărată campanie de denigrare a Par-

lamentului, deși este o instituție fundamentală în democrație. Orice om de pe stradă se arată indignat despre avantajele parlamentarilor și numai despre ale lor, pentru că despre ceilalți nu se știe nimic. Mulți se îndepărtează de responsabilitatea votării și, în general, înclină să creadă în ideea „despotului luminat”, singurul în stare să facă ordine în țară. Multă lume comentează viața politică americană, în părțile ei relativ secrete, fără a compara transparența acelor instituții cu a altora de la noi sau din această zonă a lumii.

C. (...) Reporterii TVR își fac planul cu reportaje triumfaliste, în care vedem prefectul cum împarte cîteva pungi, dar spitalul județean din Craiova a cunoscut vacanță deplină de sărbători: nu s-a putut face nici o operație, deși au fost și urgențe. Și cred că trebuie subliniat că, de fapt, cel mai mare dezastru pentru România este reprezentat de dispariția responsabilității și seriozității salariatului, în special ale celui din serviciul public. Eu cred că mult timp comuniștii au beneficiat de munca făcută cu conștiinciozitate de oameni educați înainte de 1947.

D. Referitor la Legea învățămîntului, cred că mult timp se vor ivi probleme, pe măsură ce societatea civilă se va coagula. Dar eu cred că manifestațiile studentești nu au fost un prilej de apropiere pozitivă a studenților. Ei nu au cerut condiții de studiu și posibilități de pregătire pentru profesiunile viitorului, ci simpla scutire de taxe. Cred că revendicările studenților din ianuarie 1990 au fost mai reformiste. O altă categorie ignorată este cea a studenților de la instituțiile particulare. Fie sînt tratați vulgar, prin sintagma „*ăia au bani și vor să cumpere diplome*”, fie sînt împiedicați. Comisia de acreditare a lucrat într-un mister deplin, de parcă avea de-a face cu mafia. Nici o altă comisie parlamentară nu a fost atît de blindată. Și poate că buna intenție, de apărare împotriva intervențiilor, s-a transformat în neîncredere față de niște decizii oculte. Poate că facultățile particulare au fost informate asupra motivelor pentru care nu au fost acreditate, dar studenții precis nu au aflat. Populist, s-a afirmat gria de a permite promoțiilor 1994-1995 de a susține examene de licență la instituțiile acreditate. Dar se pare că, de fapt, nu a fost vorba de proverbiala noastră neglijență în a organiza ceva, ci pur și simplu se pun piedici. Fără a anunța liste de subiecte și bibliografie, ministrul a aruncat studenții la sute de kilometri, pe seama unor profesori care au judecat după propria lor programă și gîndire. Apoi și-au adus aminte de lucrările de diplomă, despre care nu s-a precizat nimic, iar facultățile care patronează această selecție în vederea licenței și licența propriu-zisă acționează ambiguu. Iar o temă nouă cere șase luni, încît programarea ministrului e cel puțin ne-realistă — ca să nu zic răuvoitoare.

În Craiova a luat ființă în 1990 o facultate de inteligență artificială, bazată pe o programă ce acoperea cîmpul informaticii, dar cu tendință spre știința calculatoarelor, oricum cu discipline moderne. Nu discut calitatea studenților, ci simpla strîngere pe drum a interesului tuturor, în tendința generală de a nu încuraja inițiativa particulară în domeniul producției, dezvoltării. (...)

E. Cel mai mult mă atrage cuvîntul domnului Liiceanu: ponderat, înțelept, simplu și de mare acoperire. Poate că ar trebui să iasă și în arena politică, spre a avea o mai mare audiență. Este o mare înfrîngere pentru Opoziție să renunțe la a-l propune

pentru Consiliul de Administrație al TVR. Și măcar de ar face-o pentru o altă mare personalitate (exemplu: Andrei Pleșu). Merită să luptăm pentru toate, după cum zicea și dînsul, dar mă tem că oamenii folosesc măsurile după cum le convine și în viața privată, iar de învățat nu învăță nimic. În emisiunea domnului Iosif Sava, acesta l-a etichetat cu obstinație pe domnul Liiceanu drept „intransigent”, dovadă că nu a înțeles nimic din dizertația acestuia. Exasperat deopotrivă că vorbele domnului Liiceanu treceau pe lîngă gaza emisiunii, m-am revoltat că însuși Iosif Sava a arătat intransigență în condamnarea tinerilor care îl preferă pe Michael Jackson în loc să aprecieze doar muzica numită cultă.

F. Recenta motivație a demisiei domnului Vladimir Găitan, „*eu nu pot să-mi duc actorii «afară»*”, mă face să înțeleg rațiunea afitor turnee în străinătate: pentru a asigura un nivel de trai onorabil unor artiști. Ar trebui să se mai tempereze discursul emfatic cu imaginea României, cei mai buni ambadori etc., atît timp cît nu este susținut din interior. Și mi-a plăcut o declarație a regizorului Victor Ioan Frunză, care a spus că teatrul trebuie să fie în primul rînd al cetății. Într-un an de zile, în Craiova, foarte rar am avut ocazia de a vedea un spectacol de teatru. Ca să nu mai vorbesc de cantonarea în stilul *Ubu Rex*, *Titus Andronicus*, *Phedra* și recent *Danaidele*, cu parabole nu totdeauna apropiate de viața omului de azi. (...)

G. M-a deranjat puțin lungimea polemicii scrise între domni Andrescu și Paler. Pe acesta din urmă cred că l-am înțeles și de fapt titlul pe care l-a ales replicii sale era suficient. Nici un popor din comunitatea europeană nu și-a pierdut identitatea și nu vîd ce pericol ne-ar paște pe noi. Eu am renunțat la cartea domniei sale *Don Quijote în Est* pentru sentimentul net de neadaptare la civilizația occidentală. În cuvîntul domnului Paler nu a găsit momentul prielnic: sînt atîtea de făcut să ajungem la o stare generală europeană, încît e prematur să vorbim de eventualele minusuri. Și chiar accentul pus de domnia sa aduce aminte de sintagma „democrație originală”.

Drepturile omului sînt departe de a fi garantate, și acest lucru este ascuns sub mantia apartenenței la un popor, cu istoria comună etc. Guoinea ne înconjoară, spitalele nu funcționează, funcționarii publici te disprețuiesc și noi stăm cu piepturile umflate în fața unei avalanșe de „autolaude”, de parcă numai noi am fi deținătorii unei comori culturale. Nici cultura nu se va impune cu adevărat dacă nu este susținută de o societate puternică. Costumele populare se poartă doar la televizor, iar muzica și uneori și arta populară sînt rupte de viața omului de azi. Eu am avut și bu-nici de oraș și pot privi ca un străin obiceiurile de la țară. Acestea sînt forme fără fond. Am văzut mărturie de nostalgice față de România „rusică”, dar autorii lor nu aveau de gînd să abandoneze civilizația de care beneficiau.

H. Biserica Ortodoxă este mai mult „națională” decît „biserica”. Este totuși îmbucurător că oamenii se îndreaptă din nou spre biserică, dar de cele mai multe ori ei se limitează la anumite obiceiuri sau momente ale vieții și morții. Biserica ar trebui să ajute omul să facă față vicisitudinilor vieții. Să dea la iveală din om „dragostea față de aproapele”, să insiste pe atributele creștinismului. Fiecare cult ar trebui să reprezinte un sprijin pentru om.

În anul toleranței s-a lansat sintagma „*Toți diferiți, toți la fel*”, care cred că spune tot.

Marius Dobrin, Craiova

ILIE ȘERBĂNESCU

Există prea puțini sau prea mulți bani?

De sărbători, foarte mulți salariați, îndeosebi bugetari, nu și-au putut încasa drepturile bănești. Motivul: lipsa de numerar din bănci. Imediat și fără ezitare, incriminată, de către politicieni și chiar de unii factori guvernamentali, a fost Banca Națională, pentru că nu ar fi tipărit destui bani. Problemele de fond ale numerarului în România au fost făcute uitate.

În ultimul timp, tot mai mulți agenți economici – inclusiv dintre cei mari – au apelat pe o scară extinsă la plățile directe în numerar, găsind în oclocirea propriilor conturi din bănci o portajă nu numai de a evita încurcăturile din blocajul financiar, ci și de a se sustrage obligațiilor bănești către stat, întrucât băncile sînt constrinse prin lege să rețină ca prioritate din conturile agenților economici sumele datorate de aceștia bugetului de stat. Oclocirea sistemului bancar „defluidizează” circuitele monetare și sporește artificial necesitățile de numerar. Și așa în România – din cauza sistemului bancar încă nemodernizat ca structură, înzestrare tehnică și informatizare, ca servicii și instrumente bancare, ca mobilitate și rapiditate în efectuarea operațiunilor – necesitățile de numerar apar disproporționate de mari. Numerarul reprezintă peste 20% din ceea ce se consideră îndeosebi a constitui „masa monetară”, adică, alături de numerarul propriu-zis, banii oricînd mobilizabili din conturile curente din bănci, precum și așa-numiții „vasi-bani”, care sînt sumele posibile de mobilizat din bănci, unde se află sub formă de depozite la vedere sau la termen.

În țările cu un sistem bancar modern, numerarul nu reprezintă, în general, nici 5% din totalul masei monetare, pentru că, între altele, salariile sînt plătite în cont, obligațiile bănești principale (chirii, impozite, taxe, prime de asigurare) sînt achitate din cont, iar cele mai multe cumpărături se fac prin ecouri, cărți de credit etc.

În România toate acestea nu sînt nici măcar proiecte, iar din punctul de vedere al locului și rolului numerarului, s-ar părea că se merge chiar înapoi și nu înainte. În orice caz, cînd a trebuit ca în decembrie să se plătească două salarii lunare și nu unul (respectiv cel pe decembrie și cel de-al 13-lea salariu) și a părut că numerarul existent nu ar fi suficient, factori guvernamentali, politicieni și chiar unii reprezentanți ai băncilor comerciale nu au găsit ceva mai bun de spus și de făcut decît să arate cu degetul către Banca Națională pentru că nu ar fi tipărit destui bani.

Problema cu emisiunea de bani nu este însă atît de simplă. Și nu este nicidecum doar o chestiune de ordin „tehnic”, căreia Banca Națională nu ar fi fost pregătită să-i facă față, așa cum au lăsat unii responsabili guvernamentali să se înțeleagă, spre a pasa responsabilitatea în ograda Băncii Naționale.

Între cantitatea de bani pusă în circulație, funcționarea angrenajului economic și inflație există o relație strînsă. Masa monetară este un mijlocitor sau un lubrifiant. Dacă nu se introduce în economie suficientă masă monetară, apar gripaje. În mod evident, pentru ca economia să se dezvolte este nevoie de mai mulți lubrifianti, adică de o creștere a masei monetare. La fel de evident este și faptul că, și în cazul în care nu există o creștere economică reală dar economia se mută la un palier mai înalt de prețuri, apare de asemenea necesară o sporire a masei monetare.

Totul este însă ca sporirea masei monetare să nu fie ea însăși factorul de generare a inflației. Fapt ce intervine cînd masa monetară este sporită peste măsură.

Se poate înțelege lesne că eliminarea emisiunilor monetare pentru finanțarea unor cheltuieli fără acoperire economică este un factor indispensabil al echilibrului economic și un prealabil obligatoriu în lupta împotriva inflației. Și că restrîngerea creșterii masei monetare constituie o piesă esențială a oricărei politici vizînd combaterea inflației.

După scăparea de sub control a prețurilor și a cursului valutar în 1993, reușitele obținute în 1994, pe mîna rețetelor prescris de FMI, în temperarea inflației și stabilizarea cursului leului, au fost indisolubil legate de politica restrictivă promovată pe plan monetar. Respectiv, pe de o parte de majorarea drastică a dobînzilor, care a scumpit și a restrîns creditul, iar pe de altă parte de limitarea severă a masei monetare. În prima jumătate a anului '94, nu i s-a permis masei monetare să crească decît sub nivelul creșterii prețurilor. Și, la o inflație de 38%, creșterea, de pildă, a numerarului în circulație a fost de numai 32%. De îndată ce au fost înregistrate primele rezultate în slăbirea inflației, a fost reluată, din vara lui '94, creșterea masei monetare într-o proporție mai mare decît cea a prețurilor. În a doua jumătate a anului 1994, inflația a fost de 19%, în timp ce sporirea masei monetare s-a ridicat la 70% (iar cea a numerarului la aproape 60%), marcînd o tendință netă de „remonetizare” (relubrifiere) a economiei.

Tendința a continuat pronunțat în 1995. În primele 10 luni, pentru care există date oficiale definitive, la o inflație de 18% creșterea masei monetare a fost de 43% (și cea a numerarului de 44%). Deci, este vorba de o creștere mai mult decît dublă față de cea a prețurilor. Și, ca atare, cu greu ır putea fi acuzată Banca Națională de a nu fi emis suficientă monedă. Ba s ır putea spune chiar că a emis prea multă monedă. Căci, după estimările preliminare asupra noilor emisiuni monetare din ultimele două luni ale lui '95 (care au avut în vedere și un supliment de numerar necesar în contextul plăților din decembrie în contul celui de-al 13-lea salariu), s-ar părea că s-a înregistrat, pe ansamblul anului trecut, o sporire a masei monetare de circa 75% (și una chiar de peste 80% a numerarului), față de o inflație considerată oficial sub 30%.

Iată că tipărirea de bani pentru suplimentarea, într-o singură lună, a numerarului cu aproape o pătrime (respectiv 750 miliarde lei), ca să se facă față generalizării pe sectorul de stat a plății celui de-al 13-lea salariu, nu putea constitui numai o problemă tehnică. Era vorba că, în cazul tipării integrale a menționatului supliment de numerar, Banca Națională să își asume și responsabilitatea de a contribui – împotriva menirii instituției – la generarea unei inflații destabilizatoare pentru economie. Căci, în actuala situație a economiei naționale, neavînd, din păcate, la spate și o a 13-a producție lunară, cel de-al 13-lea salariu lunar se va transforma curînd, spre nefericirea celor care s-au bucurat în mod firesc de acesta, într-o creștere inevitabilă a prețurilor.

MARȚI 9 IAN.

• Clinton recomandă clauza pentru România

Președintele Statelor Unite, Bill Clinton, a recomandat Congresului american renunțarea la derogarea anuală de la amendamentul Jackson-Vanik, care condiționează acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România, constatînd că țara noastră „respectă standardele în ceea ce privește politica de emigrare”. Guvernul de la București a avisat, pe de altă parte, înființarea Consiliului interdepartamental pentru relațiile româno-americane.

• Ion Rațiu și-a depus candidatura la președinția PNȚCD

Ion Rațiu, vicepreședinte PNȚCD, și-a depus candidatura la funcția de președinte al partidului și la cea de membru în Biroul de Conducere, Coordonare și Control. Pînă acum, nici un alt membru PNȚCD în afara lui Ion Rațiu și a lui Ion Diaconescu nu și-a depus candidatura pentru cea mai înaltă funcție în partid, lucru care va fi hotărît la Congresul PNȚCD din 19-21 ianuarie.

• **USD a declanșat campania electorală**
Uniunea Social-Democrată (PD și PSDR) și-a lansat manifestul electoral, „Apel către țară”, precum și sigla – două miini care țin un trandafir –, anunțînd începerea campaniei electorale.

• **PSDR rămîne deschis dialogului**
„PSDR nu exclude o alianță cu PNȚCD în Parlamentul viitor, fiind deschis tuturor propunerilor”, a declarat președintele partidului de guvernămînt, Oliviu Gherman. Ca toate acestea, PSDR nu are în vedere vreo alianță politică pentru alegerile legislative, iar pentru locale va alege cel mai bun partener politic.

MIERCURI 10 IAN.

• Ministrul de Externe ungar e pesimist

Relansarea disputelor pe marginea chestiunii minorităților în timpul apropiației campaniei electorale din România va frîna, după toate probabilitățile, procesul reconcilierii româno-ungare, consideră ministrul ungar de Externe, Kovács László. Acesta s-a arătat însă optimist în ceea ce privește semnarea pînă în luna martie a Tratatului politic de bază și a documentelor reconcilierii.

• Întîlnire Iliescu-Snegur

Președintele Ion Iliescu și omologul său moldovean, Mircea Snegur, au avut o întîlnire la Palatul Cotroceni, informîndu-se reciproc asupra principalelor probleme ale României și Republicii Moldova. Cei doi șefi de stat și-au exprimat dorința de a dezvolta, prin efortul ambelor părți, legăturile bilaterale, „indiferent de evoluțiile vieții politice”.

JOI 11 IAN.

• Comisia SRI continuă audierile

Comisia parlamentară pentru controlul SRI a continuat audierile privind problemele ridicate de publicarea dosarului de Securitate al lui Virgil Măgureanu. Gheorghe Diaconescu, fost șef al contraspionajului pînă în 1994, a negat că ar deține vreun dosar asupra activității lui Măgureanu. Directorul ziarului *Adevărul*, Dumitru Tinu, a negat că ziarul pe care-l conduce ar fi vrut să declanșeze, la cererea lui Măgureanu, o campanie împotriva „unei anumite personalități politice”.

• PAC își lansează oferta electorală

PAC își va lansa în curînd programul de guvernare. Acesta este conceput în spiritul doctrinei civic-liberale, propunînd soluții pentru principalele probleme economice și sociale ale țării. Nicolae Manolescu a spus că PAC respinge orice alianță la nivel național pentru alegerile locale, parțial fiind posibile înțelegeri cu partenerii din Opoziție și chiar cu PUNR.

VINERI 12 IAN.

• Ion Iliescu îl apără pe Virgil Măgureanu

Președintele Ion Iliescu a declarat că Virgil Măgureanu nu s-a consultat cu el înainte de a-și publica dosarul de Secu-

ritate, ci doar a fost informat. „I-am spus că este matur, că este dreptul dînsului să procedeze așa”, a declarat Iliescu. Șeful statului a arătat că nu are intenția să-l destituie pe directorul SRI. Pe de altă parte, PL '93, print-o scrisoare deschisă, a cerut președintelui tocmai demiterea lui Virgil Măgureanu.

• Alternativa 2000 s-a scindat

Mișcare civică ce reunește numeroși intelectuali de marcă, *Alternativa 2000* este acum scindată datorită divergențelor asupra oportunității transformării acesteia în partid. Un grup de inițiativă (Victor Rebeugiu, Laurențiu Ulici, Varujan Vosganian etc.) a hotărît înființarea Partidului „Alternativa României”.

SÎMBĂȚĂ 13 IAN.

• Scrisoare deschisă a episcopului Tökés către Ion Iliescu

Președintele de onoare al UDMR, Tökés László, a adresat o scrisoare deschisă președintelui Ion Iliescu în care solicită adoptarea unui contract de reconciliere și parteneriat între minoritatea maghiară și majoritatea română. Tökés apreciază că nerezoarea minorității maghiare e singurul impediment în calea reconcilierii româno-ungare, deoarece problema frontierelor a fost deja rezolvată în cadrul negocierilor pentru Tratatul de bază.

• PUNR a dezbătut strategia electorală a partidului

Biroul Executiv Central (BEC) al PUNR a stabilit ca partidul să manifeste o totală deschidere pentru înțelegeri și alianțe în plan teritorial, în perspectiva alegerilor locale. PUNR a invitat PSDR la un dialog privind finalizarea colaborării la nivel local, în baza protocolului dintre cele două partide. Senatorul Viorel Sălăgean a fost suspendat din BEC. PUNR va cere modificarea legislației în domeniul privatizării, privind trecerea FPS în subordinea Guvernului.

• UDMR a stabilit principiile autonomiei personale

Consiliul Reprezentanților Unionali (CRU) ai UDMR a adoptat o Declarație în care această formațiune politică își afirmă obiectivele pentru 1996 și dorința ca viitoarea campanie electorală să fie bazată pe confruntarea principiilor, și nu pe antimaghiarism. UDMR dorește consolidarea politică, economică și culturală a comunității maghiare, validarea tratată a dreptului de autodeterminare internă și normalizarea relațiilor dintre România și Ungaria. Au fost adoptate și șase principii privind statutul de autonomie personală a comunității maghiare din România.

• Noua siglă PAC e mărlul

La Iași, Comitetul Național al PAC a adoptat noul semn electoral al PAC, mărlul, și un program de guvernare, intitulat „Viitorul începe astăzi”.

LUNI 15 IAN.

• Virgil Măgureanu îl acuză pe C.V. Tudor de colaborare cu Securitatea

Într-un interviu difuzat de postul național de televiziune, directorul SRI, Virgil Măgureanu, l-a acuzat pe liderul PRM, C.V. Tudor, că a colaborat cu Securitatea și că grupează în jurul său forțele extreme din România. Măgureanu a afirmat că deține documente care atestă că Vadim exercita presiuni, în epoca Ceaușescu, asupra intelectualilor de marcă ai României, ca redactor-șef al revistei *Săptămîna*, la ordinele exprese ale Securității.

• CNA a stabilit condițiile pentru campania electorală

Consiliul Național al Audiovizualului a stabilit durata și condițiile programelor destinate campaniei electorale pentru alegerile locale. Intervențiile, cu durata între 3 și 10 minute, pot fi difuzate de luni pînă vineri, la posturile publice și private. Candidații nu au voie să conteste ordinea constituțională, să utilizeze documente împotriva personalităților vieții publice, să facă uz de vnerul drapel, să utilizeze tricolorul sau imnul național, să defăimeze onoarea cuiva.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

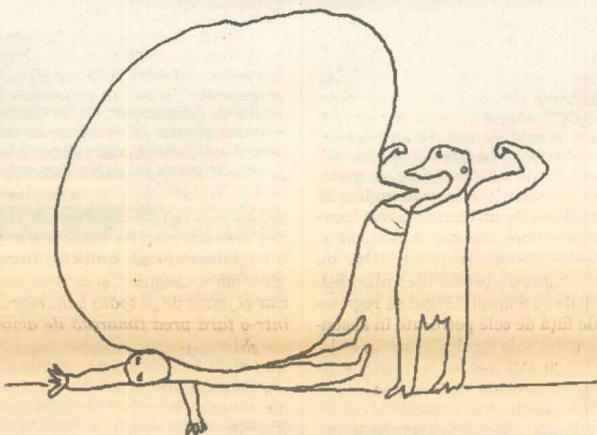
MICHAEL SHAFIR

Antisemitism și fariseism

Un scenariu de farsă în trei acte (cu câteva „flashback“-uri)

La începutul lunii noiembrie 1995, mass-media din România anunțau recenta depistare și arestare, la Iași, a unei rețele de traficanți de copii. Potrivit știrilor publicate în ziarul *Ziua* (9 noiembrie) și *Adevărul* (8 și 10 noiembrie), rețeaua, acționând la București și în capitala Moldovei, se ocupa cu traficul de sugari, care erau trecuți fraudulos granița în Republica Moldova pentru a fi plasați mai apoi unor părinți adoptivi din Israel și alte țări din Occident. Criminalii cumpărau „marfa” contra unei sume ce varia între 600 și 1.200 de dolari, „livrând-o” apoi contra unei sume de circa 15.000 de dolari și asigurându-și astfel un substanțial, dacă nu „onorabil”, profit. Până aici, nimic în știrea amintită care să stârnească mai mult decât revolta. Din păcate, realitățile „tranziției”, atât în România cât și în alte țări foste comuniste, ne-am cam obișnuit cu mafii de tot felul. Știrea, așa cum fusese ea publicată în cotidianul *Ziua*, avea totuși o oarecare notă de senzaționalism. „Fostul secretar personal al lui Yitzhak Rabin a fost arestat la Iași”, anunța ziarul. Cum lucrurile se petreceau imediat după asasinarea premierului israelian, nota de senzaționalism nu era surprinzătoare și ar fi fost probabil peste puterile unui cotidian axat oricum pe senzaționalism să treacă cu vederea acest aspect. Atât *Adevărul* cât și *Ziua* relatau că ar fi vorba de un oarecare Mahmud Asadi, palestinian convertit la iudaism. Mărturisesc că nu știu dacă Rabin a avut un asemenea secretar personal, deși, cunoscând destul de bine realitățile israeliene, m-aș mira ca un palestinian (sau un francez, sau un hotentot) convertit la iudaism să-și păstreze numele anterior. De obicei, convertiții își asumă nume ebraice, și Mahmud al nostru ar fi trebuit să devină, în mod normal, Menachem sau Mordechai sau oricare alt nume. Dar să presupunem că nu așa s-a întâmplat. Și să mai presupunem că iudeul

Mahmud Asadi acționa având câteva complici, printre care se numără și o israeliancă de origine română, respectiv Maria Splinder, precum și fiul acesteia, un oarecare Gârjabu Adrian. Restul membrilor bandeii, unii dintre ei recidiviști, erau, după cât se pare, cât se poate de neași. Până aici, factualitatea (să-i spunem „prolog factual”), de altfel oficial confirmată la data de 6 decembrie de către poliția română, într-o știre reluată de mai toate agențiile internaționale de presă.

Revine acuzația de omor ritual

Pe acest fundal, începe piesa noastră. Cortina se ridică la data de 14 noiembrie, când săptămânalul *Baricada* publică o relatare-comentariu care înțrece în tonul ei antisemit tot ce au publicat laolaltă *România Mare*, *Politica*, *Europa*, *Mișcarea*, *Gazeta de Vest*, *Puncte cardinale* și alte publicații cunoscute pentru deosebita lor simpatie față de „copiii lui Israel”, cum sint aceștia deseori numiți, atunci când se renunță la descrieri mai anatomiche, aplicabile însă numai sexului

masculin. Reinviind o veche legendă antisemită ce datează încă din evul mediu și din cauza căreia (istoria o dovedește) mulți evrei au plătit cu viața în pogromuri, iar alții au fost chiar aduși în fața justiției (ultimul „proces” de acest gen, „procesul Mendel Beilis”, fiind înscenat de Ohrana țaristă în 1911), *Baricada* acuză nu atât criminalii în cauză, cât înseși serviciile secrete israeliene de „omor ritual”. Cu alte cuvinte, sugarii ar fi fost răpiți pentru a fi uciși, singele lor fiind, pasămite, folosit la prepararea tradiționalei azime, mai cunoscută sub numele de pască. Toate aceste crime, vezi bine, fiind dirijate de oculta internațională iudaică. „Până în prezent”, se relatea în săptămânalul bucureștean, „nu se cunoaște numărul micilor români ajunși în Israel (...) Se cuvine să adăugăm că, oricum, este tardiv, în măsura în care nici unul dintre micuții nu va mai putea fi adus pe pământ românesc sau readus la viață. Faptul că media de vîrstă care se cere printre copilași este de 7 luni

că „am semnat-o anonimă”, cum ar fi spus conu' Iancu. Fine del' primo atto. Bassi gravi.

Ignoranța agresivă

Actul următor se desfășoară la data de 19 decembrie. Dintr-un editorial al celuiiași săptămânal, semnat de redactorul-șef adjunct Horia Hariton, aflăm că articolul cu pricina a trezit proteste internaționale, după ce, potrivit aceleiași persoane, *Foreign Review* a publicat o relatare despre isprăvile *Baricadei*. Redacția, ni se explică, „a fost asaltată de curioși, care doreau să citească articolul cu pricina”. Asta zic și eu publicitate, mai ales cînd e vorba de un săptămânal obscur, a cărui circulație e foarte redusă. Până-ntr-atît de redusă, dacă ar fi să dăm crezare purtătorului de cuvînd al Ministerului Afacerilor Externe, încît, fiind acesta invitat de către presă să reacționeze la publicarea antisemitului articolaș, a afirmat (la data de 20 decembrie, potrivit unui comunicat al ministerului) că nu este în măsură să o facă, deoarece funcționarii ministerului nu au găsit pe piață săptămînalul. Posibil, deși i-am sugerat domnului ca, în cazul unei eventuale recidive, să apeleze la serviciile Bibliotecii Naționale, unde, potrivit legilor în vigoare, ar trebui depozitate toate publicațiile din țară. Dacă *Foreign Review* a publicat sau nu relatarea despre care... relatează Hariton, nu am cum ști, mai ales că, pînă la această relatare a relatării, habar nu aveam că există o asemenea revistă. Și ar trebui să am, dat fiind faptul că am habar de mai toate, fiind nevoit să le parcurg pentru a-mi exercita profesia. Dar – și aici am noutăți pentru domnul Hariton –, indiferent dacă a făcut-o sau nu, să nu-i porți pică, domnule adjunct. E nevinovată. Vinovatul e subsemnatul. Mai bine zis, publicația institutului la care lucrează umilul dumneavoastră servitor. Este vorba de *OMRI Daily Digest*, scoasă la Praga de către Open Media Research Institute și distribuită de cinci ori pe săptămînă, electronic și gratuit, tuturor abonaților sistemului Internet. Așa, acum, că ne-am făcut și nouă puțînă publicitate, nu numai *Baricadei*, voi adăuga că prima relatare despre articolul (deocamdată anonim) publicat pe 14 noiembrie a apărut în *Daily Digest* la data de 7 decembrie. De aici s-a răspîndit fulgerător, și nu e de mirare. Și în Statele Unite, și unde-o-fi-apărînd-dacă-apare-unde-va la *Foreign Review*, ba pînă și în Israel, deși sint

pînă la un an ne îndreptățește să afirmăm că micuții români nu au fost cumpărați numai pentru adopții (...) ci și pentru singe”. Și, adaugă *Baricada* pentru toți aceia care s-ar întreba ce să facă israelienii cu singele de copil român, că, după cum este „bine cunoscut deja (...) pasca evreiască cere singe cușer, de creștin frăgezit”. Dar dovezile, încheie articolul pe un ton pesimist, „vor întîrzi să apară, atîta vreme cît mafia evreiască de racolare a cărnii cușere (sic!) este acoperită de Mossad”. Autorul articolului atît de informat? „Suspans”, lele, „suspans” –

POLIROM colecția PLURAL

ULTIMELE APARIȚII

- **Barbey d'Aureville - Dandysmul** traducere și studiu introductiv de Adriana Babeți 4500 lei
- **Henri Bergson - Gîndirea și mișcarea** traducere de Ingrid Ilinca 5600 lei
- **Liviu Antonesei - Jurnal din anii ciumei. 1987-1989. Încercări de sociologie spontană.** 4200 lei
- **Ion Solacolu, Stelian Bălănescu - Inconsistența miturilor. Cazul Mișcării Legionare** 4900 lei

comenzi la CP266, 6600, Iași
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111

POLIROM colecția PLURAL

ULTIMELE APARIȚII

- **Barbey d'Aureville - Dandysmul** traducere și studiu introductiv de Adriana Babeți 4500 lei
- **Henri Bergson - Gîndirea și mișcarea** traducere de Ingrid Ilinca 5600 lei
- **Liviu Antonesei - Jurnal din anii ciumei. 1987-1989. Încercări de sociologie spontană.** 4200 lei
- **Ion Solacolu, Stelian Bălănescu - Inconsistența miturilor. Cazul Mișcării Legionare** 4900 lei

comenzi la CP266, 6600, Iași
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111

informat că acolo a ajuns indirect, dar tot „de la OMRI citire”. Așa se face, domnule Hariton, că te-ai pomenit la redacție cu „consilierul cu probleme de mass-media al ambasadei SUA și un corespondent al (sic!) două publicații din Israel”. Dar le-ai arătat dumneata, mai ales israelianului care și-a făcut apariția la redacție cu numai două suspecte ore după vizita americană. În loc să-ți ceară dumitale explicații, trebuia, așa cum relatezi, să ofere el explicații și să „comenteze faptele traficantului Mohamad (sic!) Asadi”, pentru că, israelian fiind, făcea neapărat parte din banda de traficanti, nu-i așa? Și, încheie domnul Hariton acest editorial, „noi, cei de la Baricada, nu putem interpreta aceste „interese” decât într-un singur fel: o mini-amănințare. Noi nu ne speriem și vom scrie în continuare. Și bune și rele (lipsește virgula, domnule Hariton!). Vom fi pe baricade!”. Fine del'atto secundo. Trompetti. Ba pardon, pardon. Mai că am uitat ceva. Din editorialul domnului Hariton aflăm că autorul articolului din 14 noiembrie e... autoare. Acum putem reveni: trompetti. Fortissimi.

Retractări ipocrite

Actul trei are loc la data de 26 decembrie. Sau cel puțin așa e indicat pe frontispiciul ultimului număr al *Baricadei* (52) din anul ce a trecut. Și se deschide tot cu un editorial al domnului Hariton, dar un domn Hariton cu un alt ton. Metamorfozat. De nerecunoscut. „Să fim toleranți în Anul Toleranței” – ne indică titlul, fără a indica adresa. Pentru că, ne spune domnul Hariton, turnându-și cenușa în cap, „herrare humanum est”. Așa e, lele, numai că pentru unul de „geantă latină” e cam rușinos să scrii „herrare” în loc de „errare”. Aflăm, deci, că domnul Hariton a avut o „mică scăpare”. Mai bine zis, din prea multă încredere pentru colegii de redacție, a „scăpat (iar?) de sub control” treburile redacționale, necontrolând în spalturi numărul din 14 noiembrie, unde „s-a strecurat un pasaj străin de ideologia Mișcării Ecologice din România, cit și de convingerile președintelui acestui partid, d-l Eduard-Victor Gugui”. Despre această ideologie și acest președinte, puțin mai jos. Între timp observăm că domnul Hariton se dă jos

de pe „Baricadele” de pe care jura să lupte în continuare (Trompetti!) cu numai o săptămână înainte. În sfârșit, aflăm că autoarea articolului e doamna Dorothea Ionescu și că „afirmațiile” acesteia („tendențioase”) „au fost combătute de-a lungul secolelor”. Și noi care fuseserăm induși în eroare de propaganda (știi matala care) care afirma că tocmai pentru că nu au fost combătute s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat... Scusi...

Dar acest număr al *Baricadei* nu se rezumă la atât. Se publică și o scrisoare de protest adresată redactorului-șef al publicației, domnul Gugui, și semnată de președintele, doi prim-vicepreședinți și secretarul general al Asociației culturale de prietenie România-Israel. Dar, ciudat lucru, scrisoarea este publicată sub antetul „Embassy of Israel, Bucharest”. Să fi ajuns penuria de hirtie atât de mare la București încât membrii asociației să recurgă la ajutorul ambasadei Israelului? Sau, Doamne ferește, se face aluzie la interesele pe care membrii acestei asociații le-ar servi?

În sfârșit, al treilea document este o scrisoare adresată de domnul Gugui ambasadorului Israelului la București. Aflăm din ea că „ziariștii care răspund pentru publicarea acestui articol, d-l Hariton și d-na Dorothea Ionescu, au fost sancționați, interzicându-le să mai publice articole în revista *Baricada* și în toate publicațiile trustului de presă pe care îl conduc”. Este vorba de trustul de presă „Meridian”. Sever și drastic, domnul Gugui! Inexplicabil, însă, cum de sever-sancționatul domn Hariton semnează și editorialul acestui număr. Dar nu este singurul lucru inexplicabil. Aflăm de la domnul Gugui că regretetele sale față de cele petrecute în absența domniei sale (în deplasare la Milano) sînt cu atât mai mari cu cât „revista *Baricada* a luat poziția încă de la primul număr, împotriva manifestărilor de xenofobie și antisemitism, publicînd de-a lungul anilor, articole bine documentate și de mare întindere, care reflectă poziția mea personală și a revistei de respingere netă a acestor atitudini”. Mai mult, domnul Gugui regretă cele întâmplate „și în calitatea mea de președinte al Partidului Mișcarea Ecologică din România, partid ce a afirmat întotdeauna, programatic, poziția sa de respingere a naționa-

lismului xenofob și antisemit”. Chiar așa, domnule Gugui?

Antisemitismul disimulat

Și cine este acela care, la 19 ianuarie 1993, în numărul 3 al *Baricadei* pe acel an, publica un atac plin de aluzii antisemite intitulat „Am copilărit printre bănuși”? Curios, dar purta propria dumneavoastră semnătură. Nimeni nu vă neagă dreptul de a lupta contra concurenței, nici măcar aceea a *Tineramei* lui Max Bănuș și a trustului de presă pe care îl conduce. Și am destule motive personale de a nu mă erija în apărătorul concurentului dumneavoastră. Dar ce legătură poate avea această luptă cu menționarea, în unul și același articol, a modului „insolent în care (răposatul Șef-Rabin Moses Rosen) a înțeles să jignească un întreg popor, împiedicînd publicarea articolelor politice ale poetului Mihai Eminescu”? Sau, după ce aveți grijă să faceți o „subtilă” distincție între „evrei” și „bănuși”, să scrieți că „bănușimea de la noi, mică dar importantă – financiar vorbind – (...) pare să servească alte interese, copios sprijinite din profiturile încasate pe plan local”? Tot „bănușimea”, potrivit domniei voastre, de data aceasta însă nu cea română, ci cea internațională, a reacționat virulent atunci cînd un parlamentar german a pus „sub semnul întrebării culpabilitatea transmisă peste generații, pînă la un infinit cunoscut numai la Tel Aviv, a germanilor care nici măcar nu au trăit în holocaust”. Și tot „bănușimea”, pentru a reveni la melegeurile românești, și tot potrivit aceluiași autor, întreține artificial conflictul interetnic româno-maghiar, și asta cu scopul clar și josnic de „a spăla bani murdari într-o țară prea timorată de acuzele maghiare, pentru a putea reacționa eficient la manevrele unor oameni lipșiți de scrupule”. Am încheiat citatul din domnul Gugui, nu însă menționările *Baricadei*, care de-a lungul anilor etc., etc. Chiar așa, domnule Gugui? Ați uitat faptul că *Baricada*, sub masca redării adevărului istoric, a publicat în anul 1992 lungi seriale și articole în care Corneliu Zelea Codreanu era practic reabilitat? E adevărat că, într-o proporție de 10-1, din cînd în cînd apărînd și cite o notă mai critică. Vă sfătuiesc să parcurgeți – dacă se poate, cu atenție – seria articolelor

semnate de Vlad Macri în perioada martie-mai 1992. Au mai fost și altele. Vă asigur că sînt toate la „bibliografie”. Dar voi menționa numai unul. Cel apărut în mai 1994 (numărul 20) sub semnătura Danei Hădăreanu, unde, de o poziție identică cu cea a *României Mari*, președintele Iliescu a fost atacat pentru „păcatul” de a fi participat la Templul Coral la o ceremonie în memoria victimelor holocaustului. Am și mai puține motive să îl apăr pe președintele statului decît aș avea pentru a sări în apărarea domnului Bănuș. Dar parcă în acest articol președintele era atacat pentru faptul că și-ar fi „cerut smerit iertare (...) în numele nostru, al tuturor, pentru crimele comise de sfasciții români”. Ceea ce, după cum bine știți, domnule Gugui, președintele Iliescu n-a făcut-o niciodată. Și mă abțin să citez mai mult din acest articol, care nu era foarte departe de „perlele” doamnei Dorothea Ionescu. Cît despre ideologia Mișcării Ecologice Române, pe care o conduceți, mărturisesc că nu am cunoștințe prea multe despre ea. Ca să fiu mai sincer, n-am văzut nici măcar o dată un program al partidului. Și, slavă Domnului, le-am văzut mai pe toate. Dar, judecînd după aliații MER-ului în Blocul Unității Naționale, mă întreb: cit de acerbă poate să fie poziția unui partid în problema xenofobiei și a antisemitismului, atunci cînd aliații săi se numesc Gheorghe Funar (nu mai intrăm în detalii), Ioan Coja și vicepreședintele partidului căruia Coja îi aparține, antisemitul notoriu Radu Theodoru? Fine del'atto terzo. Geamparale.

P.S. Un sfat pentru colaboratorii *Baricadei*. Să învețe să folosească Internet-ul. Dacă au probleme, pot să se sfătuiască cu domnul Ovidiu Gușeș, de la revista *Gazeta de Vest*, care a organizat un simpozion pe această temă anul trecut, promițînd că va folosi Internet-ul pentru a difuza internațional marile realizări, trecute, prezente și viitoare, ale Legiunii. Se poate, eventual, apela și la domnul profesor Kurt W. Treptow, coordonatorul unei recente Istorie a României proaspăt ieșită de sub tipar sub auspiciile Fundației pentru România, care a participat și el la același seminar, împărțînd sfaturi bune.

(Subtitlurile aparțin redacției)

EDITURA UNIVERSAL DALSI

Bd. Libertății 10, Bl. 114, Sc. 2, Ap. 28
Sector 4, București
Tel: (40-1) 335.53.54 (40-1) 410.16.58
Fax: (40-1) 410.35.52
Telex 10103 DALSI R

EDITURA UNIVERSAL DALSI
anunță ultimele sale apariții:

„Gloria Imperiului”
de Jean D'Ormesson
464 pagini, 12000 lei

Roman ce i-a adus autorului Marele Premiu pentru Roman al Academiei Franceze și alegerea sa ca membru al Academiei Franceze.

„Discurs despre servitutea voluntară”
de Etienne de La Boétie
96 pagini, 3000 lei

Demersul tărânelui La Boétie (1530-1563) gravitează în jurul întrebării: „Cum este posibil ca atăția oameni, atătea națiuni, atătea rase să suporte uneori orice din partea unui singur tiran care nu are altă putere decât cea care i se dă...”

Din numerele viitoare

- Daniel Dăianu: „Geopolitica în Europa” (V)
- Discuție la lansarea cărții „Instaurarea comunismului – între rezistență și represiune” (Ana Blandiana, Constantin Rădulescu Zoner, Mirela Hagiopol, Romulus Rusan)
- Dan C. Mihăilescu despre Virgil Ierunca: „Semnul mirării”
- Mihai Korne: Politica agrară a Convenției
- Adrian Marino: Cultură oficială, cultură alternativă
- Fey Laszlo: Scrisoare deschisă domnului Octavian Paler
- S. Damian: Falsul mit al lui Terminator
- Ilie Șerbănescu: „O mină întinsă într-un moment greu”; „Criza energetică în România – o criză a industriei”
- Mihai Korne: Reorientarea bugetului după alegeri
- Gabriel Dimisianu – Livius Ciocărtie: „Viața în paranteză”
- Interviu cu ambasadorul Statelor Unite, Alfred Moses
- Discursul ambasadorului Franței, Bernard Boyer: Suveranitatea statului ieri și astăzi (II)
- Discuție în jurul cărții lui S. Damian „Fals tratat despre psihologia succesului” (Mihai Șora, Doina Uricariu, Cristian Tudor Popescu, George Pruteanu)
- Inamovibilitatea judecătorilor (anchetă): Gina Crîngariu, Corneliu Turianu, Paul Florea, Alexandru Athanasiu
- Consiliul de administrație al TVR (anchetă): Dumitru Iuga, Gabriel Tepelea, Călin Anastasiu, Alexandru Sassu
- Dorel Șandor: Măsuri pentru demantelarea comunismului totalitar
- Hari Kuller: Mit, cultură, societate
- Hăller István: Religia – o prioritate în școală
- Bogdan-Alexandru Geană: Orb pentru 45 de minute la Budapesta
- Recenzie despre ultima carte a lui Andrei Codrescu – „The Blood Countess”
- Ernest Latham Jr. despre cartea Irinei Livezeanu „Politica culturală în România Mare”. Fragment din cartea Irinei Livezeanu (Consensul naționalist)
- Despre adopții – anchetă
- „Postcomunismul” (articol de Heiko Flottan, publicat în Süddeutsche Zeitung) și „Reîntoarcerea comuniștilor” (C.G. Ströhm, publicat în Die Welt)

„Cazul Măgureanu“

Pe data de 29 decembrie 1995, Virgil Măgureanu îi telefona lui Ion Cristoiu, rugându-l „să-i publice dosarul“ în Evenimentul zilei, ceea ce directorul ziarului și făcea, pe parcursul a două numere, începând cu data de 30 decembrie 1995.

Publicarea dosarului a stîrnit reacții violente și evenimentul a luat proporțiile unui scandal.

În momentul de față, evoluția „cazului Măgureanu“ este destul de previzibilă, avînd în vedere manifestarea diferiților factori care intră în calcul: poziția „înțelegătoare“ a PDSR (exprimată de către Oliviu Gherman) și a Președinției (cu toate că – după cum a afirmat Virgil Măgureanu – Ion Iliescu se arătase împotriva publicării dosarului), inofensivitatea marilor recomandări de către C.V. Tudor Comisiei pentru exercitarea controlului parlamentar asupra SRI. În privința acestora din urmă, reprezentativă este poziția exprimată de Dumitru Cristea, fostul adjunct al lui Măgureanu. Acesta, deși înainte de audiere se arătase cel mai acerb contestatar al directorului SRI, ajuns în fața Comisiei, a declarat că nu vede nimic rău în faptul că Virgil Măgureanu a fost rezident al Securității. Ceea ce are să-i reproșeze fostului său șef este doar publicarea dosarului; din declarațiile pe care le-a făcut în fața presei în ziua audierii, Dumitru Cristea a lăsat să se înțeleagă că publicarea dosarului a fost un gest reprobabil, deoarece creează un precedent și astfel colaboratorii actuali ai SRI își pierd încrederea în instituție (se vede, astfel, foarte clar că d-l Cristea consideră că SRI este totuna cu fosta Securitate). De altfel, Comisia însăși a fost surprinsă de afirmațiile pe care Dumitru Cristea le-a făcut jurnaliștilor și, prin urmare, câteva ore mai târziu a făcut tot posibilul să-l ascundă pe următorul audiat, Ilie Merce, de ochii iscoditori ai presei (reprezentanții Comisiei comportîndu-se de parcă ar fi trebuit să aperse interesele instituției pe care, de fapt, trebuia să o controleze).

Revista „22“ a întreprins o anchetă cu privire la acest caz, în cadrul căreia a adresat unor personalități politice următoarele întrebări:

1. Ce părere aveți despre publicarea dosarului lui Virgil Măgureanu?
2. În ce măsură publicarea dosarului reprezintă o încălcare a legii?
3. Considerați că este normal ca Virgil Măgureanu să fie directorul SRI?

Redăm, în continuare, răspunsurile pe care le-am primit pînă la închiderea ediției. (C.P.-B.)

Ion Diaconescu, președintele interimar al PNȚCD

1-2-3) Întrebat la început despre „cazul Măgureanu“, am spus că este un act de abilitate politică, dat fiind că directorul SRI era acuzat de colaborare cu Securitatea; în urma publicării, s-a văzut că era o culpă destul de mică. După aceea, mi-am dat seama că se pun o serie de probleme, ca cea juridică, dacă dînsul avea dreptul să-și publice dosarul; după părerea mea, judecînd strict legal, nu avea dreptul. Apoi, trebuia ținut cont că aceasta nu a fost singura colaborare a lui Virgil Măgureanu cu Securitatea – și astfel ar intra sub incidența legii, deoarece nu este compatibil cu funcția pe care o deține. Cred că se impune din partea organelor în drept o anchetă serioasă, fără patimă, căci, din câte am văzut pînă acum, reacțiile au fost partizane. Îmi aduc aminte că atunci cînd s-a votat în Parlament pentru Măgureanu ca director al SRI, consultîndu-ne cu d-l Coposu, partidul nostru s-a abținut de la vot. Nu am votat contra, deoarece ne-am zis că, dacă nu obține votul de investitură Virgil Măgureanu, probabil că cel care va fi propus va fi și mai defavorabil punctului de vedere al Opoziției. S-a considerat că Măgureanu nu ar reprezenta un om total înfeudat Puterii și că ar fi într-un grad oarecare de neutralitate. Sub acest aspect, zic eu, el nu a greșit prea mult, nu a prea făcut jocul Puterii în dauna Opoziției.

Nicolae Manolescu, președintele PAC

1-2) Aș preciza că nu e vorba de publicarea dosarului. Presupun că dosarul d-lui Măgureanu este cu mult mai amplu decît ceea ce s-a publicat. În al doilea rînd, d-l Măgureanu a afirmat că n-a făcut altceva decît să publice o parte din documentele referitoare la cazul său, care circulau deja în copii și care amenințau să iasă oricum în presă – în România Mare sau în altă parte. Deci d-l Măgureanu n-a scos din arhive dosarul propriu să-l publice. Acestea fiind spuse, problema de principiu este absența unei legi care să permită accesul tuturor cetățenilor la dosarul propriu, așa cum s-a întîmplat, de pildă, în fosta Germanie de Est sau în Cehia. Această absență este la originea scurgerilor de informații care devin element de șantaj. Pentru că mie mi se pare limpede că d-l Măgureanu a fost șantajat și obligat într-un fel să o ia înaintea celui care îl șantajează. D-l Măgureanu poate fi apărut cînd, la rîndul său, se apără de șantaj, dar nu mai poate fi apărut dacă a încălcat legea. Articolul 27 al Legii de organizare și funcționare a SRI spune că nu are dreptul să facă parte din actualele structuri ale SRI foștii funcționari ai Securității, informatorii și activiștii PCR care au comis abuzuri. Luat în textul lui, art. 27 îi permite d-lui Măgureanu, chiar dacă a fost vreme de un an rezident, să facă parte din SRI. Pînă cînd se va dovedi că domnia sa a comis fapte grave și abuzuri în acea calitate. Cum aceste fapte, deocamdată cel puțin, nu au ieșit la iveală, din punct de vedere legal d-l Măgureanu este acoperit.

3) D-l Măgureanu este, aici, un pion într-un joc cu foarte multe piese, joc care este falsificat din pricina inexistenței unei legi corecte referitoare la dosar. Dumneavoastră m-ați întrebat dacă e normal. Normal nu e nimic din ce se întîmplă. Normal ar fi fost să știm de la început despre ce e vorba, să existe o lege care să îl oblige pe demnitar – director SRI, parlamentar sau ministru – să își facă cunoscut dosarul și pe cetățean să poată să-și vadă dosarul propriu dacă dorește. Deci normal nu e nimic!

Mihai Șora

1) Cred că Măgureanu este o țintă; există un pion la vedere și o mulțime de alții în culise care trag sforile. Sintem în fața unei dovezi că se desfășoară o luptă surdă între sub-centre de putere.

2) Nu pot să mă pronunț exact.

3) Citeam acum cîteva timp despre felul cum a fost constituită Securitatea. Ce m-a frapat a fost că unul din actorii de prim-plan ai fostei Siguranțe, după ce și-a făcut un mic stagiu în pușcărie, pentru purificare, a intrat direct în aparatul Securității, ca specialist. Îmi face impresia că serviciile secrete își trec de la unul la altul specialiștii. Dacă ne întoarcem în istorie, am regăsi peste tot același tip de oameni care fac parte din serviciile secrete indiferent că avem de-a face cu un regim politic sau cu un altul.

Lege privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații: Art. 27. – (...) Nu pot activa în Serviciul Român de Informații aceia care, făcînd parte din structurile represive ale statului totalitar, au comis abuzuri, informatorii și colaboratorii securității, precum și foștii activiști ai partidului comunist, vinovați de fapte îndreptate împotriva drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. (...)

lata articolul în temeiul căruia Virgil Măgureanu poate fi nu doar destituit din funcția pe care o deține, dar, mai mult, îndepărtat cu totul din SRI. În realitate, însă, textul legii, așa cum se poate vedea mai sus, nu este aflat de limpede, încît să excludă orice abuz de interpretare. Un membru al Comisiei parlamentare de supraveghere a SRI a și profitat de echivocul ascuns în textul legii, formulînd o interpretare potrivit căreia articolul 27 se referă în primul rînd la cei care au comis abuzuri, așadar nu la toți informatorii și colaboratorii Securității.

Textul legii conține însă un viciu mult mai adînc, deoarece acceptă în cadrul personalului SRI pe aceia care au făcut parte din structurile represive ale statului totalitar, cu condiția să nu fi făcut abuzuri. Ceea ce textul legii ignoră cu bună știință este că oricine a făcut parte din structurile represive ale statului totalitar a participat inevitabil la un abuz de proporții, cauzat de ideologia statului comunist. Așadar, dacă în litera legii Virgil Măgureanu este în culpă, în spiritul ei vina lui se relativizează, deoarece este împărțită de majoritatea covârșitoare a angajaților SRI. (H.P.)

Mircea Ionescu-Quintus, președintele PNL

1) Așa cum am mai spus, apreciez că domnul Virgil Măgureanu s-a dovedit a fi un om curajos atunci cînd și-a făcut public dosarul său de fost informator al Securității. Domnia sa a manifestat și abilitate politică, atrăgînd atenția asupra dosarelor existente gata a fi folosite în viitoarea campanie electorală. Oricum, gestul său constituie un pas spre adevăr, cu toate semnele de întrebare ce persistă asupra întregului său dosar.

2) Nu cred că publicarea unui asemenea dosar, chiar dacă aparține Directorului SRI, poate periclita siguranța națională și că reprezintă o încălcare flagrantă a legii.

Dar dacă vorbim despre lege, socotesc că ar fi timpul ca Parlamentul să se aplece cu atenție asupra proiectului propus de domnul senator Constantin Ticu Dumitrescu privind dreptul fiecărei persoane de a avea acces la propriul său dosar întocmit de fosta Securitate.

3) Cel puțin din informațiile pe care le dețin pînă în această clipă, activitatea domnului Virgil Măgureanu în fruntea SRI poate fi apreciată ca pozitivă. Este de dorit ca domnia sa să-și încheie mandatul împreună cu actualul executiv și abia la ora bilanțului se va putea emite o judecată în deplină cunoștință de cauză.

Gheorghe Gorun, deputat PAC, membru al Comisiei pentru exercitarea controlului parlamentar asupra SRI

Ce părere aveți despre publicarea dosarului lui Virgil Măgureanu?

Eu cred că este bine că s-a publicat acest dosar și că Măgureanu a luat inițiativa publicării lui. Nu știu dacă este la fel de bine că el a făcut-o sub șantaj și știu că este foarte rău că anunții indivizi, știind despre acest dosar, l-au șantajat. Apoi, cred că este rău că Virgil Măgureanu nu a spus Parlamentului și nici Comisiei parlamentare despre existența acestui dosar și nici despre această perioadă din viața lui, cînd a fost rezident al Securității. Cred că este bine că dosarul a fost publicat, gîndindu-mă la faptul că Măgureanu s-a gîndit să se pocăiască și îi invită prin acest gest și pe alții să procedeze la fel. Eu cred că este necesar să lămurim această problemă a dosarelor. Și cred că o putem lămuri din trei direcții. Prima chestiune privește demnitatea de stat. Cred că dosarele acestora trebuie să fie cunoscute de toată societatea românească. Apoi, fiecare cetățean trebuie să-și poată consulta dosarul personal – dacă are un asemenea dosar. A treia chestiune este cea a scurgerii de informații din arhivele care sînt acum în custodia SRI; în comisia din care fac parte, voi face o propunere de lege ferenda, pentru ca cei care furnizează documentele respective să fie trași la răspundere.

În ce măsură publicarea dosarului reprezintă o încălcare a legii?

Eu cred că publicarea dosarului nu încalcă Legea de organizare a SRI. Există o prevedere în această lege care impune un embargo de 40 de ani pentru dosarele care privesc siguranța națională și care au fost preluate de către SRI de la fosta Securitate. Cred că dosarul de rezident al lui Virgil Măgureanu nu privește siguranța națională.

Este normal ca Virgil Măgureanu să fie directorul SRI?

Tocmai aceasta este chestiunea asupra căreia comisia din care fac parte trebuie să se pronunțe: dacă Virgil Măgureanu, în calitatea lui de atînci, de rezident al Securității, intră sub incidența art. 27 din Legea de organizarea Serviciului Român de Informații. Articolul respectiv stabilește cîteva categorii de oameni care nu pot face parte din structurile SRI. Este vorba despre foștii securiști care au săvîrșit abuzuri, de informatorii și colaboratorii Securității și de foștii activiști de partid care au încălcat drepturile omului. Problema de interpretare a acestui articol este în discuție. Întrebarea este dacă încălcarea drepturilor omului și abuzurile privesc și informatorii și colaboratorii Securității. Dacă articolul respectiv este încălcat, el nu mai poate rămîne director al SRI; dacă se constată că articolul nu este încălcat, atunci este problema lui. Este treaba lui. Și dacă el are moralitate și verticalitate, atunci nu se mai pune problema ca o comisie să-i ceară demisia, ci trebuie să-și o dea singur.

Cum vedeți campania aceasta venită din partea vechilor ofițeri de Securitate, cei din aripa „tradițională“ a Securității, afiliată Partidului România Mare?

Am spus de mai multe ori că în serviciile de informații românești (atît cele instituționalizate, cît și unele pseudo-servicii), alcătuite din foști lucrători din Securitate, se găsesc trei categorii de

ȘERBAN ORESCU

Aspecte juridice ale „cazului Măgureanu“

oameni: prima care a înțeles că România trebuie să meargă spre un stat de drept și că SRI trebuie să fie o instituție echidistantă și neimplicată în nici un fel în acțiunile politice, a doua care încearcă să mențină România în sfera de influență politică a Moscovei și a treia care este alcătuită din nostalgicii național-comunismului din vremea lui Ceaușescu. Eu n-aș putea să precizez din care parte vin aceste atacuri la adresa lui Virgil Măgureanu. Numai că unele din învinuirile care i se aduc se justifică. Noi nu putem să negăm că acest dosar există. Evident, n-aș fi de acord cu aceste atacuri dacă dosarul n-ar exista. N-aș fi de acord cu aceste atacuri dacă Virgil Măgureanu ne-ar fi spus de existența acestui dosar și de această perioadă din viața lui; dar el nu ne-a spus.

Cum vedeți posibilitatea unei „revo-luții“ a părții național-comuniste în SRI, faptul că aceasta ar vrea să acapareze puterea?

Nu este exclusă această ipoteză.

Constantin Ticu Dumitrescu, senator PNȚCD, președintele Comisiei pentru cercetarea abuzurilor

1) Dacă privesc ca un inițiator al unui proiect de lege – dreptul cetățeanului la propriul dosar –, afirm că e foarte bine că d-l Măgureanu a făcut acest lucru. Dacă, însă, privesc în situația actuală, sint convins că d-l Măgureanu a făcut-o pentru a fi cu un pas înaintea denunțului pe care urma să-l facă Vadim Tudor. Și într-un caz și în altul, ceea ce se desprinde din această situație este nevoia unui proiect de lege care zace de doi ani de zile și care se numește „Deconspirarea Securității și dreptul cetățeanului la propriul dosar“. Ultimele evenimente demonstrează cât de acută este lipsa acestei legi. Fără ea nu vom avea niciodată asanarea morală a societății românești. Sint între noi informatori cu grade mult mai mari decât Măgureanu, pe care, din păcate, îi găsim și în rândurile Opoziției. Claudiu Iordache, într-un interviu recent, afirmă tocmai acest fapt: că proiectul lui de lege (care se referea strict la Parlament) a fost respins, bineînțeles, cu sprijinul masiv al Opoziției. Acești informatori sint peste tot.

2) Da, consider că a încălcat legea. Mutarea d-lui Măgureanu a fost perfectă. De ce? D-l Măgureanu a spus: „Eu de fapt nu m-am dus la arhiva Securității să-mi scot dosarul, ci pur și simplu am publicat una din copiii care circulă“. Rămii blocat cînd auzi un asemenea răspuns. Cum putem verifica noi că lucrurile au stat așa?

3) Eu am fost singurul care în CPUN s-a opus numirii lui Măgureanu. Replica lui Ion Iliescu (poate fi văzută de oricine pe casetele video) a fost: „Vorbești prostii!“. Ce răspuns mai bun vrei în afară de acesta? Iar într-o declarație mai recentă, făcută cu prilejul reconfirmării d-lui Măgureanu pe postul de director al SRI, eu am afirmat lucrul următor, pe care îl repet: dacă nu este posibil să fie numit un fost deținut politic în fruntea acestei instituții (cum ar fi normal și cum s-a procedat în mai multe din țările foste comuniste), atunci n-am ce face, îl prefer pe el lui Vasile Ionel, cum se zvonea atunci. Căci, dacă este să ne referim la Vadim Tudor și la „colaboratorii“ lui, eu, care sint un adversar declarat al lui Măgureanu, îl las deoparte pe Virgil Măgureanu atunci cînd este vorba, de exemplu, de colonelul Ștefan David. Cum să ajungă colonelul Ștefan David, unul din călăii noștri, anchetator, comandant de Securitate, om care a patronat crime, le-a organizat, cum să ajungă senator și să facă judecată în această țară? Măgureanu este un biet nimeni!

Anchetă realizată de CEZAR PAUL-BADESCU

Publicarea de către d-l Virgil Măgureanu – directorul Serviciului Român de Informații – a dosarului de rezident al Securității, la o unitate școlară din Timișoara, în anii '60, a stîrnit senzație tocmai din cauza implicațiilor ei, în primul rînd juridice, pentru postul deținut de domnia sa în prezent. A încălcat directorul SRI legea publicîndu-și dosarul? Sint cele publicate compatibile cu rămîinerea sa în fruntea acestui serviciu? Acestea sint cele două întrebări, evocate și în punctele de vedere ale oamenilor politici, cărora le vom căuta un răspuns ținînd seama de fapte și de încadrarea lor în lege.

Într-un interviu, curînd după Anul Nou, d-l Măgureanu nu credea că invocarea legii „ar servi la ceva“ în acest caz... Treceam peste această concepție certată cu Constituția României, care prevede (art. 16 al. 2) că „nimeni nu este mai presus de lege“, pentru a intra în fondul problemei...

Primul aspect cu relevanță juridică este că în timp ce restului cetățenilor li se refuză accesul la propriul dosar de Securitate, d-l Măgureanu și-a atribuit acest acces. Prin aceasta, domnia sa pare să fi încălcat art. 16 al. 1 din Constituție, potrivit căruia „cetățenii sint egali în fața legii și a autorităților, fără privilegii și fără discriminări“. Folosirea unei funcții în interes personal constituie abuzul de serviciu numit „deturnare de putere“. E adevărat că Virgil Măgureanu a invocat în apărarea sa faptul că documentul publicat nu este decît o copie a dosarului, una dintre cele puse în circulație de altcineva. Rămîne însă ca acest fapt să fie dovedit.

Al doilea aspect juridic relevant rezultă din prevederile art. 45 al. 4 din Legea 14/1992 privind organizarea SRI. Acest articol interzice publicarea înainte de 40 de ani (adică anul 2032) a acelor documente din arhiva fostei Securități (în custodia SRI) care privesc siguranța națională; se poate deduce de aici că alte documente ale Securității, cele care nu privesc siguranța națională, pot fi date publicității. Cum dosarul publicat de d-l Măgureanu nu conține nimic care să afecteze siguranța națională în prezent, s-ar părea că domnia sa nu a comis nici o încălcare de lege sub acest raport. Realitatea este mai nuanțată... În lipsa unei legi speciale care să permită clasificarea documentelor din arhiva fostei Securități și să reglementeze accesul la ele, faptul că directorul SRI a uzat de autoritatea sa într-o

problemă care îl privea personal pentru a decide *in causa sua* că dosarul său nu interesează siguranța statului constituie un abuz de putere, chiar dacă decizia în sine este justă; alții, întemeiați pe lege (o lege pe care SRI a omis să o propună Parlamentului, cu toate că Opoziția o cere insistent...), ar fi trebuit să decidă dacă dosarul de rezident al d-lui Măgureanu afectează sau nu siguranța statului... Aceasta, bineînțeles, într-un stat de drept.

Al treilea aspect juridic – cel mai grav – al cazului Măgureanu este compatibilitatea dintre funcția d-lui Măgureanu în SRI și calitatea sa de fost rezident al Securității (rezidentul este în limbajul de specialitate un impunitic al Securității, ales din rîndurile salariaților unei unități pentru a coordona un grup de informatori, fiind el însuși un informator). Art. 27 al. 2 din Legea 14/1992 privind organizarea SRI este categoric: nu pot face parte din personalul SRI „informatorii și colaboratorii Securității“. Numitul articol nu stabilește pentru această incompatibilitate vre-o condiție suplimentară. E de-ajuns, potrivit legii, să fi fost informator sau colaborator al Securității pentru a nu mai putea face parte din structurile SRI. Nu întîmplător a omis d-l Măgureanu acest aspect al trecutului său cînd a prezentat acest trecut Parlamentului, înainte de a fi confirmat ca director al SRI. Dacă ar fi cunoscut trecutul d-lui Măgureanu – astfel cum rezultă acum din publicarea dosarului de la Timișoara, de rezident al Securității –, este de crezut că Parlamentul ar fi aplicat legea, refuzînd confirmarea.

Cu alte cuvinte, publicîndu-și dosarul, dar omițînd să-l prezinte la timp Parlamentului înainte de a fi numit în funcție, d-l Virgil Măgureanu și-a subrezit enorm, din punct de vedere juridic și deci politic, poziția sa actuală. Se știe de ce a făcut domnia sa acest gest: pentru a evita publicarea acestui dosar de către d-l C.V. Tudor. Desigur că din punct de vedere moral e mai bine așa. Dar din punct de vedere juridic situația nu se schimbă cu nimic.

Juridicul se poate schimba, însă, în aceste condiții, repede în politic. Cererea d-lui Adrian Severin, vicepreședinte al Partidului Democrat, ca d-l Virgil Măgureanu să-și prezinte demisia o dovedește; ea nu va rămîne probabil singulară.

Articol difuzat de Radio Europa Liberă la 09.01.1996

Corneliu Vadim Tudor nu e un om politic. N-a fost și nu va fi vreedată. Deși vrea să treacă drept băiat citit, postura în care se plasează, narcisist pînă la delir, în mai toate declarațiile publice și mai ales în jurnalul care pare cam apocrif, între lecturile lui nu par a se fi aflat trei lucrări esențiale pentru un politician, *Arta războiului* de Sun Tzu, *Principele de Machiavelli* și *Despre război* de Clausewitz. Acolo scrie multe despre rolul moralei în politică și mai ales despre arta războiului, despre faptul că nu poți fi tot timpul în război cu toată lumea. Ori nu i-a citit pe cei trei, ori i-a citit și nu i-a înțeles, reținînd probabil mai mult din ce mîncă decît din ce citește. E adevărat, el a anunțat mai demult că va îmbrăca cămașa morții, cacofonia îi aparține, a și îmbrăcat-o, fără să realizeze că îi vine ca dracu', fără să-și dea seama că e mult prea mult pentru un război atît de mare. Prea mult temperament în manifestările lui megalomaniace. Prea mult afect, prea puțin rațiune.

În plus, are o memorie scurtă, își alege prost țintele, calculează greșit lovirile. Cînd ai intrat în viața politică, cînd ai ajuns în Parlament așa cum a ajuns și el și partidul lui, nu te apuci să muști mîna pe care ai sărutat-o, nu te dai la cei care te-au ajutat să fii iarăși ce-ai fost și chiar mai mult decît atît. Vadim și-a ieșit din rol. Cită vreme a stat la locul lui, ca partener loial și docil al partidului la putere, i se mai puteau tolera chiar și mici licențe de la buna-cuvîntă, de la buna-creșetere, i se puteau accepta și mici mitocării la adresa mesenilor mai de vază, serviciile pe care le aducea în calitate de măscărici erau utile. Cineva trebuie să facă și treaba murdară de a porcăi Opoziția, de a înjura pe cei care nu erau de aceeași

părare cu Puterea, de a bălăcări monarhia, inclusiv istoria României.

Nu este și nu a fost un secret pentru nimeni că revista *Săptămîna* a fost o sucursală și o scursură a Securității, că acolo și Vadim, și mentorul lui au fost complicii Securității, „în hăituirea, în modul cel mai abominabil, a unor intelectuai de frunte“, că „furniza informații“ și „executa ordinele“ Securității. În noua etapă a războiului dosarelor, directorul SRI,

N.C. MUNTEANU Între poker și popa prostu'

Virgil Măgureanu, și-a luat riscul să-i amintească apăsât și fără milă tristul lui trecut. La Televiziune, în direct și la o oră de vîrf. Ca din întimplare, în arhivele Securității s-au descoperit ordine rezolutive care conțineau directive transmise revistei *Săptămîna* și pe care Vadim Tudor le punea în aplicare cu zelul bine cunoscut.

Știe toată lumea că în jurul liderului PRM gravitează fel de fel de frustrați ai vechiului regim, rezervați nostalgici din Ministerul de Interne și dintre cadrele puse pe liber de la SRI, „pentru că s-au situat pe poziții ultraconservatoare, nepărăsind vechile mentalități“. Unii dintre acești marunți dinozauri „erau legăturile lui din cadrul fostei Securități“. Virgil Măgureanu știe mai bine decît oricine aceste lucruri, între altele și

pentru că e paznicul bibliotecii din Alexandria, cu multe rafturi căpușite cu dosare care gem de „ordine rezolutive“ și, desigur, și de multe altele.

Nu, desigur, directorul SRI nu va recurge la războiul dosarelor, „pentru că nu avem de ce“, însă publicarea „ordinelor rezolutive“, „mai discrete“, e posibilă „la cererea expresă a celor îndreptățiți“, ele sint „surse deschise“, nu aduc „atingere siguranței naționale“, nu se află sub interdicția celor 40 de ani.

Dar, ține să reamintesc Virgil Măgureanu, practice canibalice ale României Mari nu sint compatibile cu democrația și cu statul de drept. Dacă Vadim vrea să fie un „justificabil“, e liber, mai înainte însă trebuie „să-și lămurească, pînă la ultima consecință, raporturile cu fosta Securitate“. Hărțuiala neconținută a personalităților politice, injuriile, terapia fricii, teroarea, santaful, xenofobia, naționalismul exacerbat au efecte blocante pentru instituțiile statului și pentru buna lor funcționare, inclusiv pentru instituțiile ce se ocupă cu siguranța statului. Mai mult, pun sub semnul întrebării raporturile cu vecinii, credibilitatea României în drumul ei spre Europa.

În dosariada la care asistăm, după riscurile calculate la rece pe care și le-a asumat, inclusiv publicarea dosarului său de rezident, după ce multă vreme părea în defensivă, directorul SRI e acum în ofensivă. Nu pare a glumi, cum n-a făcut-o nici altădată. A ieșit teafăr din multe situații grave, unele imposibile. Nici acum nu e în situația de a pierde. Cărțile lui sint mai bune, fără doar și poate. Nu-i mai puțin adevărat că joacă poker cu un partener care confundă cacealmăua cu regulile de la popa prostu'. Povestea e, desigur, cu va urma.

ION RAȚIU

Candidatura mea nu este adversitate,

– Interviu realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU –

Istoria Partidului Național din Transilvania

Domnule Ion Rațiu, ne aflăm înaintea celui de-al doilea Congres al PNȚCD, la care v-ați propus candidatura pentru postul de președinte, ca succesor al lui Corneliu Coposu. De când sunteți țărănist?

Eu pot să spun că m-am născut în acest partid. În familia noastră – în casa părintească, din Turda a bătrînelui Ioan Rațiu – partidul era ținut în mare stimă.

Ioan Rațiu fiind tatăl dumneavoastră?

Nu, nu... Ioan Rațiu, memorandistul, n-a avut decât un fiu, care a murit la vîrsta de cinci ani. Tatăl lui și strămoșul meu direct erau frați. Deci este un stră-unchi. În familie, am fost crescut în acest spirit.

V-aș ruga să rezumați istoria Partidului Național din Transilvania pînă în anii copilăriei dumneavoastră.

Întîi s-a format Partidul Național Român din Banat, în ianuarie 1869. Cîteva luni mai tîrziu s-a înființat Partidul Național Român din Transilvania. Aceste două partide au funcționat în paralel, dar în 1880 șefii lor s-au pus de acord ca să se unească, pentru că între timp Transilvania fusese încorporată în Ungaria. Transilvania fusese pînă în 1867 semiindependentă, beneficiase de un alt fel de autogovernare. Dar în 1867, cu ocazia *Compromisului* (*Compromisul* consta în recunoașterea împăratului Franz Josef drept rege al Ungariei), în schimbul acestei recunoașteri, multă vreme refuzată de către unguri, Viena a acceptat ca Transilvania să fie încorporată în Ungaria. Acesta a fost motivul pentru care cele două partide s-au unit și această decizie a fost luată în casa noastră din Turda. Anul următor a fost congresul partidului, la Sibiu. Și astfel s-a înființat, în 1881, Partidul Național Român. Primul lui președinte a fost Vicențiu Babeș, președintele Partidului Național din Banat. Ioan Rațiu a fost doar unul dintre oamenii ceva mai tineri care au militat pentru această unire. Cînd eram copil, s-a dezvelit statuia lui la Turda, în 1930, tocmai cînd venise Carol în țară. Prințul Carol aterizase în ziua de 6 iunie și statuia cred că a fost dezvelită în 10 iunie 1930.

În tinerețe nu m-a interesat politica

PNȚ a susținut atunci întoarcerea în țară a lui Carol al II-lea?

Da, Maniu a făcut înțelegerea cu el ca să vină, dar să fie doar regent.

Și în loc de regentă s-a ajuns, în cîțiva ani, la dictatura regală.

Ei bine, îndată ce a sosit, Carol s-a proclamat rege. De la început a încălcat înțelegerea.

Care a fost activitatea dumneavoastră politică în anii petrecuți în țară?

Am făcut dreptul la Cluj ('34-'38). Am intrat în partid, dar n-am fost ac-

tiv; vă spun drept, în tinerețe nu m-a interesat politica. Am lucrat însă în biroul lui Ionel Pop, nepotul lui Maniu, care era ca un fiu al lui. (Sora lui Maniu a rămas văduvă de foarte tînră și Maniu s-a ocupat de toți cei patru copii ai ei, el fiind necăsătorit.) Eu am fost avocat stagiar în biroul lui Ionel Pop, vicepreședintele Camerei Deputaților în guvernarea național-țărănistă din 1928. După ce

mania, la Hitler. În această perioadă eram concentrat la Săcășeni, pe granița cu Ungaria. Ministrul nostru plenipotențiar de la Londra, Tilea, s-a întors acasă pentru înmormînarea matusii lui, care era fiica lui Ioan Rațiu, a memorandistului. Am fost și eu invitat la înmormîntare, ca rudă, și, cu acea ocazie, Tilea mi-a spus: „N-ai vrea să vii la Londra? *Avem nevoie de un om tînr*“. Și eu i-am spus:

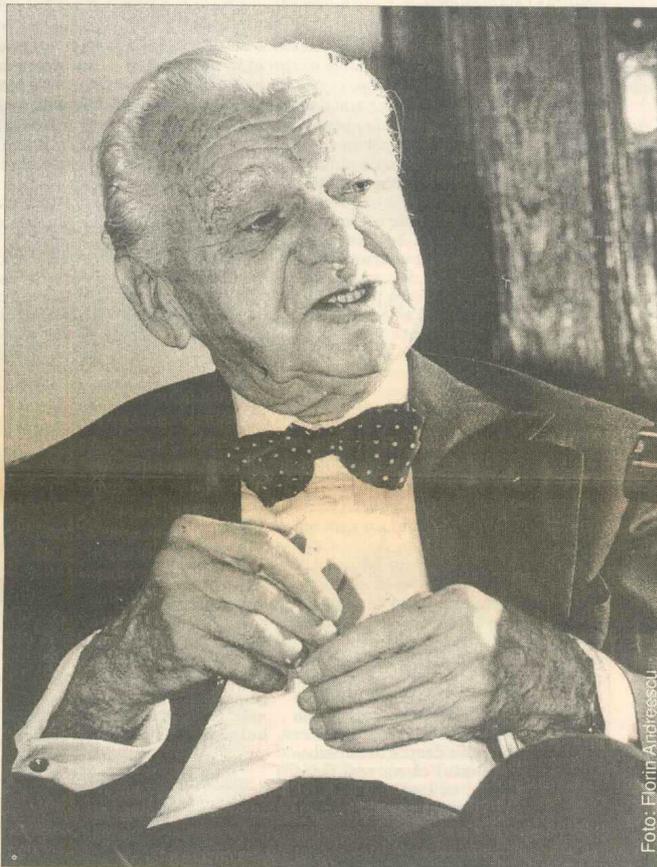

Foto: Florin Andreescu

tratativelor, Brătianu a iritat foarte mult puterile occidentale, mai ales pe Clemenceau, pentru că, la încheierea tratatului, el venise să obținem întregul Banat: așa fusese înțelegerea secretă. Și, pentru că el n-a vrut să schimbe, s-a schimbat guvernul și a venit Vaida ca președinte al Consiliului de Miniștri și a purtat tratativele în continuare. Cu acea ocazie, Tilea a fost trimis cu el. De aceea a fost foarte strînsă legătura între el și Vaida. Pe urmă, sîrînd puțin Vaida mai spre dreapta, ca să zic așa, decît Maniu, în perioada în care naționalismul și xenofobia erau la modă, se aduceau critici străinilor, evreilor, s-a creat între ei această distanță. Și Carol, de cînd a venit în țară, a încercat să-și creeze oamenii lui, atrăgîndu-i din diverse partide, fărîmițîndu-le. Și printre cei pe care i-a atras a fost Vaida, iar Tilea a mers cu Vaida. Carol i-a scos din partide și pe Gafencu, și pe Iunian, și pe Armand Călinescu – toți membri ai PNȚ. Carol al II-lea dorea să aibă un regim personal; era un om foarte inteligent, dar fără scrupule. Iar Tilea a fost unul dintre oamenii tineri, de aceeași vîrstă cu el, cu care Carol se împrietenise. Maniu nu s-a opus la plecarea acestora din partid, dar n-a făcut nici un fel de compromis cu regele Carol, pentru că acesta nu și-a respectat cuvîntul daș și s-a proclamat rege. Cînd Tilea a fost rechemat, în 1940, eram deja la Londra și am refuzat să mă întorc în țară. Am obținut statutul de refugiat politic imediat.

Se acordă acest statut de refugiat politic înainte de război?

Eu am fost unul care a avut statutul ăsta, dar alții nu l-au primit imediat. De exemplu, Mircea Eliade, cu care m-am împrietenit, era atașat cultural la Londra. El a plecat în Portugalia, dar pe urmă a revenit și a rămas în Anglia pînă la sfîrșitul războiului.

Ce considerați mai semnificativ din lunga perioadă cît ați fost în străinătate?

În timpul războiului, am intrat în Organizația „The Free Romanian Movement“, un fel de copie a Mișcării lui de Gaulle. Tilea, ca refugiat politic, era în relații bune cu de Gaulle. Și eu eram lingă el, bineînțeles. Am luat o bursă la Cambridge, așa mi-am făcut studiile acolo, iar în paralel am început să fac transmisiuni la radio, ca crainic la BBC. Am scris o fasciculă destul de groasă despre Basarabia ca să explicăm de ce luptă armata română în Rusia, pentru că, tehnic, noi eram dușmani. Am organizat prima asociație a studenților români din Marea Britanie, obținînd patronajul personalităților din Anglia, prin legăturile unchiului meu, Tilea. După război, am lucrat la agenția americană de știri International News Service. Am făcut în special reportaje despre Conferința de pace de la Paris din '46-'47. Acolo am lucrat împreună cu Gafencu.

mi-am terminat studiile, intenția mea a fost să continuu linia academică, să devin profesor de drept. Dar tatăl meu, avocat, era convins că va veni războiul. Și am intrat în armată, deși puteam să amin serviciul militar. Ca artilerist, am ajuns la Craiova, la școala de ofițeri de rezervă, unde, iartă-mi lipsa de modestie, dar, fără ca să fi încercat în mod special, am ieșit șeful promoției.

Care era atmosfera în țară?

Destul de agitată. Au fost execuții legionarii, fără a fi fost condamnați la moarte, sub scuza că au încercat să fugă de sub escortă. Pe urmă a fost asasinatul lui Armand Călinescu. Germania invadase Cehoslovacia în martie '38, presiunea era foarte mare și era clar că nu se mai poate face nimic cu occidentalii, Mica Antantă căzuse, Carol a căutat să se alinieze cu Germania și s-a dus, în 1939, în Ger-

„Bine, dacă e posibil...“. Și atunci mi-a făcut cererea de intrare în Ministerul de Externe. Poți să spui că e nepotism dacă vrei, dar eram foarte calificat și din punct de vedere al studiilor făcute și din punct de vedere al limbilor pe care le cunoșteam. Și am fost trimis, ca angajat al Ministerului de Externe, fără nici o securitate de angajament, deci nu ca un diplomat plin. Așa am ajuns la Londra.

Politica lui Carol al II-lea: regim personal, fărîmițarea partidelor

De ce a plecat Tilea din PNȚ?

Tilea a fost foarte iubit de Iuliu Maniu. Era foarte tînr, foarte inteligent, avea vreo 23 de ani cînd a mers cu Vaida la Conferința de la Paris. La sfîrșitul primului război, în timpul

ci exercițiu democratic

Ce statut avea Gafencu la Conferința de la Paris?

Un statut neoficial. El conducea această echipă, din Ministerul de Externe, a celor care rămăseseră în exil. Pe urmă m-am dus în Anglia, am continuat să fiu crainic la BBC și am scris cartea *Moscova sfidează lumea*. Spuneam despre comunism că este o altă formă a expansionismului rusesc etc. Atunci însă nimeni nu putea să-și închipuie în Occident că acesta este adevărul. Mi-am dat seama atunci că n-am destulă putere ca să activez pe teren politic și am scotocit că ar fi bine să fac bani. Mulțumită cunoștințelor mele de limbi străine, personalității mele, vreme de 7 ani am făcut, în paralel, două norme: la o firmă de transporturi maritime și crainic la BBC. În timpul zilei făceam birou, iar la BBC aveam transmisiunile de seară și de noapte. În 1957 mi-am deschis propriul meu birou de afaceri. În paralel, am organizat Asociația Culturală a Românilor din Anglia (ACARDA), unde am fost ales primul președinte, numai cu vreo trei voturi contra. Contracandidatul meu a fost Silviu Crăciunaș, cel care a scris *Pașii pierduți*. El a fost în exil, s-a întors în țară și ajută oamenii să treacă granița în mod clandestin. A fost arestat și închis, pe urmă a scăpat din închisoare și eu l-am scos din România în '53 sau '54. Am reușit astfel să-mi creez o bază de activitate politică, căreia îi spuneam culturală. Am înființat Federația Internațională a Jurnaliștilor Liberi. Primul președinte a fost un polonez, eu am fost al doilea președinte. În paralel, noi, refugiații, aveam Comitetul Național Român, parte din "Adunarea națiunilor captive din Europa", sponsorizată de americani (în mod neoficial, bineînțeles). Pentru fiecare națiune cotoplită de comuniști exista un comitet național, iar toate împreună formau această adunare, cu sediul la New York. Secretarul general al ei era Brutus Coste, un fost diplomat român. Dar atunci când Nixon a ajuns să facă înțelegerea de a împărți lumea cu Brejnev, în '71, una din condiții a fost ca să oprească această organizație neoficială ce trebuia să sprijine forțele necomuniste din Europa Răsăriteană. Și atunci Nixon a oprit sprijinul acordat acestei adunări. Vișoianu a fost ultimul președinte al aceluiași Comitet Național Român.

Uniunea Mondială a Românilor Liberi

Au fost alte inițiative de a se mai face asociații ale românilor din exil, de exemplu Penescu, care însă i-a băgat și pe legionari în formula pe care a adoptat-o. Eu n-am fost de acord. Eu am devenit refugiat din cauza legionarilor, nu din cauza comunistilor. Așa că eu n-am putut să fiu de acord. Dar, oricum, inițiativa Penescu n-a reușit. Și atunci, noi, Brutus Coste și eu, am lansat la 1 Decembrie

1980 un apel către toți românii. Am călătorit în jurul lumii, pentru că între timp eu făcusem ceva bani. Am vizitat peste tot comunitățile românești – și în Noua Zeelandă și în Argentina, în Australia, în toată Europa, în Canada, în Mexic – și am lansat apelul. Cel mai greu de convins a fost Radu Câmpeanu, care voia numaidecât să fie el președinte. El este un om care știe să vorbească, are prestanță, dar n-a avut influență. Am lansat apelul pentru organizarea congresului, ca să ne constituim, la Geneva, în 20-21 mai 1984, și am numit organizația Uniunea Mondială a Românilor Liberi. Brutus Coste devenise foarte bolnav, n-a putut să vină la congres. El ar fi fost președintele ideal, era și mai în vîrstă ca mine, dar, el fiind bolnav, mi-a căzut mie pe umeri această sarcină și mare onoare. Au fost alegeri complet libere și am câștigat cu o majoritate zdrobitoare. I-am spus, pe urmă, Uniunea Mondială a Românilor pentru că mi-am dat seama că au venit români din toată lumea. Dacă veneau numai din câteva țări, n-aveam cum să-i spunem „mondială”.

Cine a dat banii?

Au fost și alții care au făcut contribuții, dar grosul l-am dat eu. Toți cei care au venit la Geneva au venit însă pe cont propriu. Nimeni n-a fost finanțat. Ceaușescu și-a dat seama că este o acțiune care poate să fie periculoasă pentru el și l-a trimis pe ambasadorul lui de la Berna, Dănuț, să ne monitorizeze. Avea o mașină în fața Universității, unde am ținut congresul, la Geneva. Eram fotografiati, în fine... Eu îmi luasem măsurile de precauție, am vorbit atît la guvernul federal, cît și la guvernul cantonului Geneva și mi s-a spus: „Da, puteți să faceți ce vreți, dar nu în stradă și nu lăsați pe nimeni să intre care nu are în avans o invitație”. În felul ăsta, totul a decurs foarte bine și a fost foarte corect.

Ce a făcut concret UMRL?

Cînd a venit Ceaușescu în străinătate, am făcut totdeauna demonstrații sincronizate, în așa fel încît, ori că a ieșit la Melbourne, ori că a ieșit la New York, ori că a ieșit la Londra sau la Paris, a dat rezultate. Pe urmă au început protestele în ce privește dărîmarea Bucureștiului. Și cînd a început valul de refugiați în Ungaria, noi am aranjat să trimitem pătri, să ne ocupăm să aibă de mîncare. De exemplu, au ajuns să fie vreo sută patruzeci și ceva de români în Danemarca și voiau să-i expulzeze. Am luat avionul imediat, m-am dus acolo, am făcut o conferință de presă, am explicat că nu sînt refugiați economici, că sînt refugiați politici, membri ai organizației noastre, UMRL (toți, bineînțeles, se înscriseră), și i-am salvat: au rămas pe loc. Deci acțiuni directe. Totul a mers perfect cu UMRL pînă m-am întors în țară. Am intrat în vîrtejul politic și am fost propulsat să candidez la președinție. După aceea a fost o

dorință a Puterii să micșoreze prestigiul acestei organizații și atunci l-a încurajat pe Novacovici. El a anunțat fără știrea mea – prin ziarul pe care eu îl finanțam – că l-am numit președinte interimar al UMRL. Am zis: „Nu-i adevărat!”, dar am căutat să aplanez lucrurile; i-am spus: „Uite, așteaptă pînă la congresul viitor, eu nu mai candidez, să te voteze”. Foarte bine. La congresul următor am fost avertizat la timp că el manevrează lucrurile, dar eram prea ocupat și am căzut victimă. Cu alte cuvinte, a creat o disidență.

Și așa s-a scindat UMRL?

S-a scindat, dar, după cum îmi dau seama, UMRL, care a continuat după ce am avut congresul acela în București, funcționează foarte bine, are o mulțime de filiale în România, care sînt toate parte în Convenția Democratică. Nu știu ce se mai întîmplă cu celălalt UMRL, al lui Novacovici.

Cînd v-ați reinscris în PNT?

Cînd m-am întors în țară, în 1990, imediat mi-am făcut cererea de înscriere în partid.

Care este motivația candidaturii dumneavoastră la președinția PNTCD?

Motivația mea este foarte simplă: am fost în vara trecută prin țară și mi s-a spus peste tot că ar fi cazul să candidez. Socotesc că este o datorie a mea să o fac, pentru că doresc să servesc partidul. Cred că aduc anumite avantaje în ceea ce privește organizarea, activitatea politică, relațiile și prezența noastră în Occident. E vorba de o echipă, nu de o adversitate sau de o concurență cu d-l Diaconescu. El are toate meritele, toate calitățile ca să fie președinte, iar dacă este ales, eu sînt încîntat să-l servesc în orice capacitate. Dar este vorba și despre un exercițiu democratic care să dea posibilitatea alegerii. Nu sîntem într-un regim totalitar, nici în democrațiile occidentale, nu este un singur candidat, aclamat cu aplauze, cu strigăte. În America, știți foarte bine, durează aproape un an de zile pînă cînd se decide care este omul. În Anglia la fel, în Franța la fel, în toate părțile unde funcționează democrația. Eu, cum spun, m-am întors în România ca să servesc și cred că aș putea să dau mai mult, dacă mi se dă posibilitatea. Evident, am considerat acest lucru cu multă grijă, nu e o decizie pe care am luat-o peste noapte, iar acum rămîne ca partidul să decidă.

Nu credeți că președinția dumneavoastră ar însemna altă așezare a partidului – mai aproape de PDSR?

Nu. În ceea ce privește posibilitatea unei colaborări cu PDSR, eu o văd chiar cu mai multă circumspecție decît o vede Diaconescu. Pentru că, dacă ar fi cazul să putem forma un guvern în coaliție cu alții, în primul rînd ar fi vorba de o coaliție cu celelalte formațiuni politice din cadrul Convenției Democratice. Apoi, lărgind cercul, cu celelalte partide din Opoziție; în fine, și cu cele care astăzi sînt în cercul guvernamental, dar nu cu extremiștii și nu cu PDSR în întregime, ci cu părți ale PDSR, pe baza unui program comun. Așa văd eu posibilitatea unei coaliții cu forțele care sînt astăzi în cercul guvernamental, nu ca o colaborare directă cu PDSR. Forțele care formează guvernul astăzi sînt toate de sorginte nomenclaturistă, fără excepție. În ceea ce privește procentajul de aprobare pe care-l găsim în electorat, totalitatea forțelor din opoziție este în creștere. Eu cred că tehnicienii vor putea fi luați și din sinul celor care astăzi funcționează, sub conducerea coaliției guvernamentale actuale, sub egida PDSR. Deci experții vor funcționa și vor servi indiferent care guvern, dacă li se dă ocazia. Bineînțeles, vor fi selectați și vor fi triați în așa fel, încît să nu fie continuatorii exclusivismului de care au dat dovadă în diversele compartimente ale administrației, atît locale cît și centrale, cînd nu se dă voie să ocupe un post important dacă nu ești membru al PDSR.

O ultimă întrebare: dacă ați obține postul de președinte al PNTCD, alți mai sustine protocolul Convenției și candidatul acesteia la președinție?

Depinde de decizia partidului. N-o să iau eu decizia. Fiind democrat, trebuie să te supui deciziei, oricare ar fi opinia ta personală. Cum am acceptat decizia pe care au luat-o colegii mei parlamentari pentru a-l susține pe Emil Constantinescu, voi continua să spun că ceea ce este important este ca să câștigăm președinția, pentru a transforma țara. Chiar dacă s-ar obține majoritate în Parlament, prin coalizarea tuturor forțelor, va fi foarte greu să aducem reformele necesare sub președinția lui Ion Iliescu. Dar dacă acesta este drumul pe care îl luăm, eu îl accept.

IMPORTANT

Publicăm mai jos lista librărilor din țară în care găsiți în fiecare săptămînă revista „22”

- Arad – C&M Anticariat, Str. Lucian Blaga nr. 2-4, tel. 057/21.77.49
- Bacău – Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- Brașov – Bibliopolă (în incinta

Agenției Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38

- Piatra-Neamț – Librăria Humanitas (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Vorel”), Str. Ștefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- Sibiu – Librăria Humanitas, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- Tîrgu-Mureș – Librăria Humanitas-Palas, Piața Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63

DANIEL DĂIANU

Dilemele integrării economice europene „Chestiunea țărilor post-comuniste“

IV

(Urmare din numărul trecut)

Sudul UE ar putea privi Europa de Est (mai ales grupul de la Vișegrad) ca o zonă concurențială

Nu este de mirare deci că Franța, Spania și Italia conduc marșul spre o redresare a echilibrului geopolitic al UE în favoarea lor. La o conferință ținută în mai 1995, la Sainte Maxime (Franța), unsprezece națiuni mediteraneene au cerut UE să-și reechilibreze dezvoltarea, canalizând-o spre sud. Țările implicate erau: Algeria, Egipt, Franța, Grecia, Italia, Malta, Maroc, Portugalia, Spania, Tunisia și Turcia. Prezența în rândurile acestor țări a acestora care se află sub amenințarea fatișă a fundamentalismului islamic este plină de înțelesuri. Se poate trage concluzia că dacă mai sus menționata decuplare s-ar produce, partea sudică a UE ar fi din ce în ce mai tentată să privească Europa de Est ca o zonă de temut din punct de vedere concurențial economic (și nu numai) și ar acționa în consecință. Această atitudine s-ar aplica în mod special țărilor din grupul de la Vișegrad, unde prezența economică a Germaniei este tot mai dominantă și unde calificarea și nivelul de instruire a forței de muncă par să se potrivească bine în structura tradițională a culturii industriale nord-europene. Ca urmare, Europa de Est ar fi privită cu mare circumspecție.

Procesul de integrare europeană nu face să dispară politicile externe și obiectivele naționale

Geopolitica Europei implică o dinamică a sferelor de influență. Aici nu discutăm natura acestor sfere, faptul că în ceea ce privește UE ca ansamblu avem de-a face cu un mare spațiu ce se bucură de prosperitate economică și democrație. Dar poate cineva nega că economiile Beneluxului sau cea a Austriei funcționează sub spectrul mărcii germane? Deși integrarea este sprijinită nu numai verbal de majoritatea guvernelor europene, procesul ca atare nu anulează încercările „primadonelor” politicii europene de a-și extinde arii de influență pe continent. Căci ar fi o mare naivitate din partea noastră să credem că procesul de integrare face să dispară politici externe și obiective naționale. Mai mult, se poate spune că fiecare membru al UE încearcă să folosească instituțiile multilaterale, pan-europene, pentru a-și realiza interesele proprii. Or, ca în cazul celor mari, există un perceptibil efort de a „naționaliza” așa-numitele politici „comune” externe și de securitate – în formare – în cadrul UE.

De aceea, se poate trage concluzia că felul cum este tratat obiectivul strategic al țărilor est-europene de intrare în UE depinde și va depinde și de înțelegerile și compromisurile la care se ajunge înăuntrul Uniunii și, mai ales, între membrii ei cei mai importanți.

Rolurile hegemonice – țări-arbitru: SUA, Germania, Franța

Aici se poate vorbi de rolul jucat de ceea ce putem numi „țări-arbitru”; acestea sînt actori care, datorită superiorității economice și politice de ansamblu, pot influența hotărâtor procesele decizionale. De facto, și oricât ar putea să sune de dezagreabil, aceste țări joacă roluri mai mult sau mai puțin hegemonice, care se pot manifesta mai pregnant sau mai blind. SUA (chiar dacă nu fac parte din UE, dar în virtutea conducerii alianței NATO), Franța și Germania au indiscutabil rolurile principale. Ne putem aștepta, mai mult ca sigur, ca din cauza puterii sale economice în creștere, Germania să capete o importanță tot mai mare în luarea deciziilor în cadrul UE. Și cutez să afirm că acest lucru se va întâmpla indiferent de calea pe care o va lua con-

precum observa înotai, „liberalizarea comercială, parțială și reticentă, răspunsuri întîrziate și, ceea ce este mai important, lipsa unei strategii clarvîzătoare reduc această probabilitate” (1994, p. 78). În consecință, continuă înotai, este posibil ca „Germania să se profileze ca principala ancoră de stabilizare și modernizare”. (Ibid.)

Totuși, o dificultate majoră cu care o țară-arbitru se confruntă în exercitarea unui rol de coordonare pozitiv este aceea că trebuie să acționeze ca parte neutră, ca și cum nu ar avea propriile sale interese semnificative, lucru care este foarte lipsit de realism. Desigur, în măsura în care interesele proprii ale hegemonului sînt favorabil percepute de majoritatea celorlalți membri ai Comunității, rolul său de „ordonare” devine considerabil mai facil. Dar aceasta ar presupune ca țara-hegemon să-și definească interesele naționale, astfel încît să internalizeze preocupările naționale ale celorlalți țări. Este acest lucru posibil într-o perioadă de resurgență a naționalismului economic în Europa și, în general, în lume?

Referitor la UE, rămîne să vedem dacă greutatea economică și politică diferită pe care o au membrii actuali va facilita luarea unor decizii fundamentale, care includ și atitudinea față de Europa de Est. Multe depind de felul cum sînt împărțite prerogativele între Bruxelles și guvernele naționale ale țărilor membre și, de asemenea, de mecanismul și de raporturile umane care mișcă procesul de decizie.

Din episoadele anterioare: • Vestul conține țările est-europene ca zone relativ instabile și „contaminante” • Sprijinul pe care Occidentul îl acordă Estului este mult inferior față de ceea ce ar fi necesar pentru accelerarea reformelor • Germania reunită va juca un rol din ce în ce mai important în Europa, iar pentru ea vecinii din Est, dar mai ales țările grupului Vișegrad, prezintă un interes strategic • Germania este decisă să „modeleze” procesul european în conformitate cu standardele proprii • Paradigma „echilibrului puterii” explică preferința public exprimată a Germaniei pentru o cooperare economică și politică cu SUA, pentru o zonă de comerț liber, transatlantică • Într-o evoluție fericită a UE, Germania va juca rolul de stabilizator • Într-o evoluție mai puțin fericită, zona sudică a UE (Italia, Spania, Portugalia, Grecia) ar rămîne în urma „nucleului tare” european.

strucția Uniunii Europene. Astfel, se poate întâmpla ca Germania să-și poată urmări cu mai mare ușurință interesele în contextul unui cadru multilateral decît într-o Europă mai puțin unificată economic și politic. Din acest punct de vedere, mi se pare demnă de semnalat opinia lui Inotai András, director al Institutului de Economie Mondială din Budapesta. Astfel, este de lucrat cu ipoteza că țările post-comuniste au nevoie de o puternică „ancoră” de modernizare și că aceasta, în scenariul cel mai bun, este ipostaziată de UE. Dar,

Se poate ivi în acest sens o întrebare: este UE pregătită să sufere schimbări esențiale, care să corespundă noii realități europene și nevoii de a integra, economic și politic, țările post-comuniste? Pentru că, dacă luăm în considerație faptul că ideea realizării unei zone economice libere, care ar trebui să includă și aceste țări și să țină seama de actuala lor slăbiciune, a fost pusă „în sertar” la vremea cînd a fost scris acest studiu, existau puține motive să fim optimiști. Din nou sîntem forțați să ne întoarcem la concluzia că nu se pot

realiza asemenea schimbări majore fără o conducere politică puternică, fără o viziune care să cuprindă întreaga Europă.

Actori non-europeni pe piețele europene

Cînd vorbim despre actori, trebuie să-i numim și pe cei din afara Europei. Este limpede faptul că geopolitica de pe un continent este legată de geopolitica și economia mondială – și acest lucru se aplică și competiției pe piețele est-europene. Statele Unite, de exemplu, nu ar saluta o integrare a Europei de Est în UE care le-ar pune piedici în vânzarea mărfurilor și serviciilor lor în această zonă. Subsecretarul american pentru comerțul internațional de la Departamentul Comerțului a fost foarte direct în acest sens atunci cînd a afirmat, citez: „Vrem să ne asigurăm că aceasta nu devine un fel de zonă preferențială care deturneză comerțul”. Îmi amintesc, de asemenea, că în urmă cu cîteva ani am fost întrebare de unii colegi de la unul din principalele centre de studii strategice americane ce cred despre o „zonă de comerț liberă” stabilită între țările est-europene și SUA, luînd în considerație reținerea UE față de deschiderea piețelor sale pentru noile democrații.

Fără mult zgomot și exploatarea ocazii pierdute de companii occidentale, marile forțe comerciale ale Asiei încep să ocupe poziții deloc de neglijat în Europa de Est, prin investiții strategice. Un exemplu recent este Daewoo, unul din principalele conglomerate sud-coreene, care a investit sute de milioane de dolari în domeniul industrial, care merg de la construcția de automobile și vapoare în România la industria electronică și automobile în Polonia și fabricarea de camioane în Cehia. În România, Daewoo s-a hotărît să intre după ce companiile franceze care se aflau deja aici au tratat, așa spune neîntelept, pozițiile strategice pe care le aveau. Iar în Polonia, Daewoo a cîștigat la mare concurență cu General Motors.

Cu toate că la jumătatea anului 1995², nouă țări est-europene au semnat acordurile de asociere cu UE, angajîndu-se în cursa de intrare în Uniune, bătălia pe piețele țărilor foste comuniste include importanți actori non-europeni.

(Continuare în numărul viitor)

Fragment din lucrarea *Vitalitate și viabilitate economică. O dublă provocare pentru securitatea Europei, în curs de apariție la editura Peter Lang, Hamburg.*

NOTE

¹Într-un raport BERD se poate citi: „Cehia, Ungaria, Slovacia și Slovenia impart granițele și istoria cu țările de origine a principalelor investiții directe, și anume Germania, Italia și Austria” (Raportul privind tranziția, octombrie 1994, p. 140).

²Cele trei state baltice au semnat acordurile în iunie 1995.

Subtitlurile aparțin redacției

Traducere de Adriana Tudor

EDITURA RAO

André MALRAUX
Cuceritorii • Calea Regală

Traduceri din limba franceză de Mioara Izverna și Miron Radu Paraschivescu, 316 pagini, 6.000 lei

O lume străină, dar în mișcare, un exotism al miniaturii scobite direct în natura luxuriantă, un nesfîrșit drum minat de comploturi îndelung pregătite, care sfîrșesc prin a zdrobi cîteva bărci și dughene, reprezentînd scenografia celor mai triste întrebări despre viață și moarte.

China colonială în plin război civil și medaliilor ei cosmopolit, Hong Kong, sau Cambodgea zidurilor vechi acoperite de vegetație nouă, în care timpul distruge timpul, sînt întotdeauna un spectacol fascinant pe scena căruia joacă Malraux ferind pericole și oculte figuri suspecte. Urcînd mereu pe un fluviu, misterele se adună pe măsură ce malurile se apropie. Natura explozivă a sexualității și fascinația aventurii sînt transferate de Malraux în materia violentă a unei revoluții.

MALRAUX

*Cuceritorii
Calea regală*

Cărțile noastre pot fi procurate adresîndu-vă direct editurii: C.P. 37-198, București.

Adevărul literar și artistic nr. 302

- Acad. Costin C. Kirișescu: „Dușmanul se putea ascunde și într-o carte...”
- Francmasoneria în România
- „Spitalul 3x3” de George Cușnarencu
- Politocrații – Felicia Antip
- Cinematograful de miine – Magda Mihăilescu
- Mitterand – partea ingerilor
- „Robinetul” de Cătălin Țârlea
- „Fereastră” lui Costache Olăreanu

H.-R. PATAPIEVICI

Două măsuri și un morman de cadavre

Comunism și/sau nazism?

Poate că aspectul cel mai frapant al posterității comuniste este inocentarea ideologiei și a partidelor care, în numele comunismului, au practicat ceea ce în cazul nazismului a fost denumit „crimă împotriva umanității”. Încurajați de placida indiferență a „maselor largi populare”, foști comuniști, vechi tovarăși de drum sau oameni de convingere pur și simplu își articulează din ce în ce mai limpede un tip de discurs care fie separă net ideologia marxist-leninistă de practica partidelor care s-au reclamat din ea, fie reabilitează însăși politica acestor partide. În primul caz, realitatea crimei este estompată prin afirmarea valorii intrinseci a ideologiei, în cel de al doilea cruzimea regimurilor este justificată prin rezultatele economice și sociale obținute de acestea. Al doilea tip de abordare este, datorită cinismului, cel mai respingător, dar, în chip curios, argumentele prin care se justifică sînt, în același timp, și cele mai populare. Am să încerc să examinez mai jos argumentele puse în joc de aceste poziții, începînd cu cele mai răspindite, și anume acelea care susțin că regimul comunist a reprezentat un progres real pentru societate în ansamblul ei.

Realizările comunismului

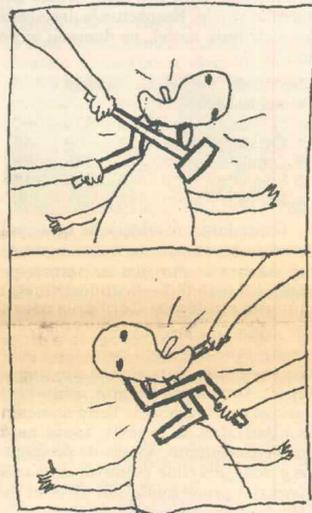
Cei care încearcă să reabiliteze politica partidelor comuniste argumentează că numai prin ele s-a putut realiza rapid modernizarea industrială și, în plus, că numai politica lor a putut desființa „inegalitățile” și „discriminările” societății burgheze. În fond, se spune, partidele comuniste au fost consecința naturală a nemulțumirii populare față de exploatarea celor mulți de către cei puțini, iar scopul politicii comuniste a constat tocmai din eliminarea acestei exploatare. Prin urmare, dacă aceste obiective au fost realizate prin suferințe și sacrificii omenești, trebuie recunoscut că acestea au fost în mod obiectiv inevitabile, deoarece ele s-au datorat mai degrabă încăpățînării forțelor reacționare decît durității în sine a politicii comuniste. Altfel spus, argumentul celor care inocentează însăși politica partidelor comuniste revine la a spune că nici o omletă nu se face fără să spargi ouăle, iar coaja acestora trebuie oricum aruncată la coș. Această maximă izbitoare identifică în mod cinic coaja cu „reacționarii”, justificînd gropile comune pe care le-au umplut cu cadavrele acestora printr-o normală curățenie menajeră. Cred că popularitatea acestei argumentări, proprie mai degrabă cinicilor seduși de *Realpolitik*, se explică astfel. Oamenii simpli văd uriașe combinate industriale și cred că prezența lor desfigurantă în peisajul național este în sine un semn de modernizare. Oamenii s-au obișnuit să lucreze în unități industriale mamut, să fie prost plățiți (toți acceptă asta) dar să aibă locul de muncă asigurat – și numesc acest lucru progres social. Sînt mulțumiți că

au o locuință, dar faptul că aceasta este mizeră, prost făcută și, potrivit unor standarde decente, traiul în ea este degradant și promiscuu – datorită obișnuinței – nu le mai spune nimic. Pe scurt, popularitatea acestui argument se bazează, cred, pe cel puțin patru presupuziții latente: (a) oamenii cred că progresul constă în existența multor blocuri de locuințe, în construirea unor mari combinate industriale ș.a.m.d., uitînd că **progresul nu constă în existența fizică a unui obiect, ci în rentabilitatea lui economică**; (b) oamenii s-au obișnuit cu mizeria și cu degradarea socială care, pentru generații la rînd, a reprezentat *singura* formă de viață; așa mizerabilă cum era, a devenit a lor și, după cum se știe, o **realitate familiară este mai bună decît una necunoscută**¹; (c) datorită faptului că țara era, sub comunism, închisă, oamenii nu au putut compara modul lor de trai cu cel al omologilor lor din țările capitaliste și, astfel, *viața lor mizerabilă a fost identificată cu norma oricărei vieți normale în genere*: ceea ce revine la a crede că, **orică ai face, nu există alternativă**; (d) datorită faptului că singura sursă de inițiativă era, sub comunism, Statul, oamenii au ajuns să creadă că *nu se poate trăi în afara lucrurilor pe care le oferă și controlează Statul*: altfel spus, ei s-au transformat într-un soi de clienți-paraziți ai Statului, atît din punct de vedere material, cît și din punct de vedere psihologic, potrivit ideii că *nu poate exista viață normală în afara Statului*. Cînd acestor oameni li se aduce la cunoștință mărimea crimelor comise de aceste regimuri, *sub care au trăit și cu care au coabitat*, reacția este în general de două tipuri: fie declară că informația reprezintă o minciună, fie se aduce imediat contra-formația dubitativă „or fi făcut ei ceva, «exterminaiți» aștia, că nimeni nu poate condamna un om pe degeaba”. Cu alte cuvinte, conștiința vinovată a susținătorilor actuali ai comunismului este spălată fie printr-o ignoranță construită conștient prin respingerea informației, adică, pe șleau spus, prin nesimțire, fie prin bagatelizarea nevinovăției celor uciși, asupra cărora se aruncă o perfidă pată morală. Aceste patru presupuziții plus scuză morală subsecventă explică, cred, îndeajuns, popularitatea ideii potrivit căreia, *una peste alta*, regimurile comuniste au făcut multe lucruri bune.

Valoarea tradiției filosofice comuniste

Mult mai interesant teoretic este cazul celor care inocentează ideologia marxist-leninistă, recunoscînd în același timp grozăvia crimelor comise de partidele care s-au revendicat în mod explicit din ea. În particular, aceștia resping în mod hotărît identificarea comunismului cu nazismul. Argumentul lor comportă două faze. În prima, este comparată viziunea despre lume național-socialistă cu viziunea despre lume comunistă și se conchide că, dacă prima poate fi redusă la exterminarea în numele rasei, a doua

nu poate fi redusă la exterminarea de clasă, deoarece Rosenberg nu poate invoca vreo tradiție filosofică respectabilă în favoarea sa, în timp ce marxism-leninismul se revendică în mod natural din idealismul clasic german. În a doua fază, este recunoscută amploarea crimelor comuniste, dar, printr-o curioasă întorsătură, importanța holocaustului este de fiecare dată covârșitor mai mare decît grozăvia zecilor de milioane de victime ale comunismului. Este ca și cum nazismul ar fi fost o crimă împotriva umanității, în timp ce comunismul ar fi fost una pentru umanitate. Drept urmare, nazismul merită condamnat în orice formă de manifestare s-ar afla, cît de incipientă, în timp ce afirmarea politică a unui partid care se revendică din ideologia comunistă este tolerată, ba chiar privită cu îngăduință. Consecința practică a acestui punct de vedere este că anticomunismul va fi considerat o formă de primitivism agresiv, în timp ce antifascismul, e, este o formă legitimă de umanism. **Faptul că aceasta este poziția de facto**

și a opiniei publice internaționale sugerează că cei mai mulți oameni împărtășesc punctul de vedere că judecarea celor două totalitarisme cu măsuri diferite este legitimă.

Criteriul contabilizării cadavrelor

Aș dori acum să explicitez una din cele mai șocante premise ale acestei discriminări, pe care István Eörsi a denumit-o cîndva „schizofrenia intelectualilor comuniști”. Justificarea adusă de partizanii dublei măsuri constă în valorizarea tradiției filosofice din care se revendică marxism-leninismul (prin respingerea ideii că ideologia comunistă e, în esență, o doctrină a urii de clasă) și devalorizarea tradiției filosofice prin care se justifică viziunea despre lume a nazismului (identificat cu ura de rasă în stare primară). Voi încerca să argumentez că această afirmație stă sau cade împreună cu o alta, care este mult mai greu de acceptat pentru un om cu un simț moral nealterat: și anume, că afirmația că un cadavru produs la dreapta este mult mai important decît un cadavru produs la stînga.

Toată lumea e de acord că ambele ideologii au produs crime. Dacă ideologiile implicate în acest raționament

pot fi valorizate după respectabilitatea tradiției filosofice pe care o pun în joc, atunci și crimele produse de ele au importanța pe care le-o conferă justificarea lor. Or, dacă valoarea unei crime poate depinde de *justificarea subiectivă* a criminalului, și nu de *măsura obiectivă* în care dreptul a fost încălcat, atunci crima care invocă în favoarea ei tradiția filosofică mai respectabilă este, prin chiar acest fapt, mai puțin vinovată decît crima care nu o poate face. Prin urmare, dacă justificarea pusă în joc poate invoca o tradiție filosofică respectabilă, atunci crima este exonerată de o parte din culpa ei. O astfel de poziție, mi se pare limpede, anulează ideea oricărui drept, căci ierarhizarea ideologiilor criminale după valabilitatea tradițiilor filosofice pe care acestea le invocă revine, în fond, la a afirma că o crimă este mai scuzabilă la stînga și este de neiertat la dreapta. Altfel spus, un cadavru produs la dreapta cîntărește mai greu decît unul produs la stînga. Aberația acestei premise iese și mai net în evidență efectuînd un calcul cantitativ. Dacă holocaustul este evaluat la circa 6 milioane, iar exterminarea comunistă la circa 60 de milioane (ceea ce este o evidentă subevaluare), atunci raportul nazism/comunism este, în cadavre, de 1 la 10. Însă, deoarece crimele naziste sînt mai de neiertat decît cele comuniste, rezultă că 10 cadavre produse la stînga sînt mult mai puțin valoroase decît 1 cadavru produs la dreapta. Evident, acest criteriu poate fi interpretat atît ideologic, cît și rasist. În toată enormitatea ei, aceasta este *premissa materială* a afirmației privind superioritatea ideologiei comuniste asupra ideologiei naziste, altfel spus, temeiul „schizofreniei intelectualilor comuniști”. Nu cred că un om cu un simț moral nealterat poate admite o asemenea discriminare. Deci, la rigoare, mă aștept ca acest argument să îi pună pe gînduri pe cei care susțin că ideologia comunistă poate fi inocentată prin valoarea tradiției filosofice pe care aceasta o invocă.

Criteriile mele

Eu însumi am lucrat în acest articol cu trei presupuziții, pe care doresc să le exprim cît se poate de limpede în final. Prima este că nu există derogare de la drept. Comunismul ca și nazismul se tratează direct cu Codul Penal, ambele fiind doctrine vădit instigatoare la crimă și generatoare de criminalitate în proporție de masă. A doua premisă este aceea că, potrivit realităților pe care le resping împreună (liberalismul și regimul parlamentar), opțiunile pe care le împărtășesc (colectivismul și anti-individualismul) și similaritățile soluțiilor puse în aplicare (exterminarea și înregimentarea totalitară), nazismul și comunismul sînt două manifestări aparent opuse ale unei aceleiași aberații. Pe cale de consecință, a treia premisă cu care am judecat lucrurile constă în aceea că, din punctul meu de vedere, și foștii comuniști implicați *direct* în represiunea care a caracterizat epocile cele mai sangvinare ale regimului (în cazul țării noastre, epoca 1948-1964) trebuie tratați exact cum au fost tratați de către Simon Wiesenthal, cu justețe, naștiți: vinați oriunde s-ar afla și deferiți rigorilor Codului Penal. Crima împotriva umanității este imprescriptibilă.

Împotriva distihului devenit, datorită popularității, diction: „Fie piinea cît de rea, / Tot mai bine-n țara mea”.

PAVEL CÂMPĂANU

Sondaje de decembrie

Sub vremi

Indiferent de capriciile politicii la zi, sondajele efectuate de CIS în decembrie nu pot să nu măsoare întinderea care separă fagăduințele revoluției din '89 de împlinirea ei. Tematica lor nu e definită de cei care le execută, ci de constrângerile istoriei. De 5 ani, în decembrie, CIS încearcă să descifreze urmele pe care timpul le sapă în imaginea publică asupra revoluției și asupra consecințelor ei.

Revenind an după an la cîteva probleme-cheie, putem constata că, propulsată de șocul revoluției pe traiectoria botezată tranziție, societatea se schimbă mai agale decît imaginea noastră despre ea; că anii de după 1989, deși au avut același număr de luni și de săptămîni, nu au adus cu toții același număr de schimbări în nici unul dintre cele două planuri; că schimbările aducătoare de ameliorări survin mai rar decît celelate; că ele împing societatea cînd într-un sens, cînd într-altul, generînd un sentiment al lipsei de sens; că imprimarea unui sens general al schimbărilor nu se poate lipsi de o voință politică, după cum nu se poate întemeia numai pe ea; că disjuncțiile dintre evoluția tranziției și evoluția imaginii asupra ei sînt alimentate de nepotrivirile între schimbările din viața societății și cele din viața personală a membrilor săi.

Reluînd temele devenite tradiționale, sondajul CIS din decembrie 1995 nu putea să nu încerce articularea lor la ambianța specifică a anului electoral care urmează. În acest an, interesele electorale nu vor transforma nici condiția, nici conștiința noastră - condiția și conștiința noastră vor afecta însă profund interesele electorale. Felul cum ne vom îndeplini rolul de cetățeni depinde de felul cum ne trăim și ne percepem starea de indivizi. Ca atare, ultimul nostru sondaj alături de întrebările privind intențiile de vot întrebărilor referitoare la revoluție și la răsfrîngerile ei în viața de fiecare zi.

Investigația a cuprins un eșantion național format din 1.172 persoane în vîrstă de cel puțin 18 ani, pe care 73 de operatori specializați* le-au interviuat la ele acasă, adică în 65 de comune și sate și 61 de orașe din 34 de județe, plus Capitala. Tema centrală: revoluția ca generator al anumitor reprezentări și al anumitor schimbări în modul de viață. S-a urmărit, cu alte cuvinte, determinarea unor stări de lucruri și a unor stări de spirit, precum și a constanțelor sau mobilității acestor stări în timp.

Stări de lucruri

În ce măsură și în ce mod schimbarea produsă de revoluție la nivelul orînduirii sociale s-a repercutat la nivelul existenței individuale sau familiale? Problema ține de conexiunea dintre evoluția la scară macro- și cea la scară micro-socială. Carențele acestei conexiuni pot naște incon-

gruențe cu urmări uneori imprevizibile, ca de pildă actualul contrast dintre satisfacția cu care guvernul evaluează mersul economiei naționale și insatisfacția pe care, sub o formă ori alta, majoritatea populației o manifestă față de deingrădada aceleiași economii.

Apropierea de nivelul existenței personale sau familiale s-a întreprins cu ajutorul unui test vizînd posibilele schimbări intervenite în 4 domenii: ocupația, locul de muncă, locuința și familia. Reluarea testului permite compararea rezultatelor lui din 1995 cu cele din 1992 și 1994. Datele alăturate indică proporțiile celor care declară în fiecare din cei 3 ani menționați că situația lor s-a schimbat semnificativ în unul sau altul dintre domeniile vizate. Respectiv, declarațiile se distribuie astfel, pe domenii și pe ani (în %):

Domeniul schimbării	Anul		
	1992	1994	1995
1. Ocupația	31	39	49
2. Locul de muncă	37	45	56
3. Locuința	9	13	17
4. Familia	13	21	26

Contribuția revoluției la acest val de schimbări nu poate fi demonstrată ori măsurată, dar nici infirmată, ea rămîne o probabilitate de luat în seamă. Sigur este că primii ani de după revoluție au adus schimbări în toate aceste zone ale vieții personale pentru segmente importante ale populației. Amploarea acestor schimbări variază considerabil de la un domeniu la altul, dar se înscriu toate pe o curbă ascendentă. Viteza de propagare a schimbărilor tinde să crească, sporurile procentuale din ultimul an (1994-1995) depășindu-le de regulă pe cele din cei doi ani anteriori (1992-1994). Frecvența maximă aparține domeniilor direct legate de sfera activității productive, în care acțiunea factorilor sociali se îmbină cu aceea a factorilor demografici.

Informațiile colectate sînt prea sumare pentru a sugera o dată cu anvergura și sensul schimbărilor censemulate. Ele vin totuși în sprijinul ipotezei conform căreia schimbarea socială adusă de revoluție își propulsează unda de șoc și în perimetrul vieții personale. Concomitența relativă a schimbărilor la scară națională și a celor la scară individuală nu dovedește însă paralelismul, ci doar persistența lor, care pare să confirme - dar numai în termeni cantitativi - existența unei articulații funcționale între nivelul macro- și nivelul micro-social.

Stări de spirit

Schimbările semnificate în cîteva domenii particulare ale vieții personale tind să modifice pînă la urmă însăși condiția persoanelor implicate. Cea mai credibilă mărturie despre caracterul acestei modificări o pot depune chiar cei pe care ea îi afectează. Traversînd frontiera convențională dintre stările de lucruri și stările de spirit, sondajul i-a invitat pe subiecți

să evalueze anul pe cale de a se încheia - și deci schimbările pe care acesta le-a adus în existența lor. Stările de spirit decurgînd atît din schimbarea propriei existențe cît și din aceea a ambianței, întrebarea îi aborda pe interviuați în trei ipostaze: ca indivizi, ca membri ai comunității locale căreia îi aparțin și în calitate de cetățeni ai României. Întrebării dacă, din aceste trei puncte de vedere, anul care se încheie a fost mai bun sau mai rău decît cel care l-a precedat i s-a dat în decembrie 1994 și respectiv decembrie 1995 răspunsul „mai bun“ de către următoarele proporții de subiecți (în %):

	dec. 1994	dec. 1995
1. Pentru persoana interviuată	34	31
2. Pentru localitatea în care domiciliază	19	18
3. Pentru țară	17	17

Schimbările sînt percepute ca fiind favorabile numai de către o minoritate ale cărei dimensiuni rămîn constante de la un an la altul. Conform acestor cifre, subiecții par înclinați spre o viziune mai decontractată despre propria lor condiție decît despre a micro- și macro-ambianței - localitatea și țara. Reiese că peste 80% dintre persoanele consultate nu împărtășesc părerea guvernului privind starea societății românești. În fruntea motivelor care susțin această masivă evaluare critică se situează insuficiența veniturilor, invocată de peste două treimi din eșantion (69%).

Sentimentul că starea de lucruri nu încetează să se degradeze are o răspîndire apreciabilă, constituind o premisă neexplicită a campaniei electorale în curs de angajare. Rămîne de văzut care dintre competitorii acestei campanii sînt dispuși și capabili să-și adapteze retorica la această stare de spirit și cu ce șanse de a fi crezut.

Mai actuală decît această incertitudine de viitor a fost, în optica sondajului, o altă problemă și anume: în ce măsură dimensiunea și durata acestei nemulțumiri populare ajunge sau nu să epuizeze capacitatea conștientărilor noastre de a nutri în continuare speranțe? Recurgînd la întrebarea uzuală: cum vă așteptați să fie anul care vine în comparație cu cel care se încheie?, s-au primit, în ultimele două sondaje de decembrie, răspunsurile următoare (în %):

	dec. 1994	dec. 1995
1. Va fi mai bun	60	68
2. Va fi mai rău	16	24

Diferența pînă la 100 o formează cei care cred că anul următor va fi la fel cu cel care ia sfîrșit.

În ambele sondaje, interviuații care își păstrează speranțele sînt mult mai numeroși decît cei care le-au pierdut. Diferența dintre cele două proporții este în același timp constantă și destul de categorică pentru a atesta că vicisitudinile tranziției nu au alterat nici după 6 ani predispoziția conștientărilor noastre către încredere în viitor. Aceasta este o informație crucială, susceptibilă să completeze diagnosticul stării de spirit: o stare de nemulțumire care nu anihilează capacitatea de a spera.

Nu mai puțin semnificativă mi se pare încă o informație, referitoare la dinamica celor două grupări în timp: de-a lungul anului scurs între cele două sondaje nu sposede ponderea unei grupări în detrimentul celeilalte, ci sposede ambele și chiar cu același procent: +8%. Concomitența celor două tendințe contrarii semnifică că procesul de polarizare a societății noas-

tre operează și în straturile imperceptibile ale psihologiei populare. Prin urmare, nu doar reticențele politice, ci și această profundă antinomie tendințială a psihologiei populare înăbușă ecoul social al chemărilor la conciliere națională. Națiunea nu se poate uni în vreme ce diviziunea societății se adîncește. Formele brutale în care tranziția restabilește injustiția socială clasică întrețin și măresc prăpastia dintre cei care își păstrează speranțele și cei care le pierd. Nici menținerea speranțelor ca rezistență la agresiunea împrejurărilor, nici abandonarea lor ca eșec asumat al tentativelor de integrare socială nu par simptome ale mult trîmbițatei apatii de care este suspectată populația României.

Dacă stările de lucruri generează stări de spirit, atunci și unele stări de spirit ar urma să genereze stări de lucruri - respectiv comportamente corespunzătoare. Oricît de rudimentar sună un asemenea raționament, el nu poate fi disprețuit de o investigație la rîndul ei rudimentară, cum este sondajul. De aici presupunerea că păstrătorii speranțelor tind să și le manifeste prin comportamente distincte de ale celor fără speranțe. Pentru prima grupare, un astfel de comportament l-ar constitui tentativele de a converti speranțele în inițiative practice. La întrebarea dacă au întreprins ori au în vedere asemenea inițiative au răspuns afirmativ în decembrie trecut 19% dintre subiecți. Purtătorii de inițiative nu reprezintă decît cu puțin peste un sfert dintre purtătorii de speranțe. Prin introducerea acestui discriminant, populația nu se mai împarte, sub incidența raporturilor ei cu speranța, în două, ci în trei grupări, și anume: cei care și-au pierdut-o, cei care și-au păstrat-o încercînd să acționeze sub impulsul ei și cei care o păstrează fără a încerca să o convertească în acțiune.

Ponderile celor trei grupări sînt următoarele (în %):

1. Cei care își convertesc speranțele în acțiune	19
2. Cei care speră fără să acționeze	49
3. Cei care nu mai speră	24

Între grupa întii și grupa a treia domnește o relație de contrast. Spre deosebire de ele, grupa a doua se caracterizează prin ambiguitate: în plan psihologic, ea este congruentă cu prima, iar în plan comportamental cu ultima. Ca tensiune în direcții contrarii, ambiguitatea ei înseamnă vulnerabilitate, ea are puține șanse de supraviețuire pe termen lung. Abstracție făcînd de premisele psihologice, purtătorii lipsei de inițiativă alcătuiesc proporția cea mai largă: 73% (49 + 24).

Prima parte a sondajului din decembrie 1995 s-a ocupat de schimbările intervenite în condiția subiecților și de modul în care ei percep aceste schimbări. Partea a doua a fost dedicată schimbărilor ivite în imaginea publică asupra revoluției din '89, rezultatele urmînd să fie prezentate în viitorul cel mai apropiat.

NOTĂ

*Precizez aceste detalii intrucit, după cum află din remarcabila carte a d-nei Alina Mungiu-Pippidi - *România după '89*, p. 23 -, circulă zvonuri potrivit cărora „CIS a realizat sondaje doar prin metoda poștală (...) rezultatele lor sînt deci mai puțin valide decît ale instituțiilor care au acționat prin operatori pe teren“. Rețeaua de operatori a CIS funcționează din 1991.

BERNARD BOYER

Suveranitatea statului ieri și astăzi

Subiectul pe care îl abordez cu acest prilej atinge istoria, dreptul public și dreptul constituțional public, diplomația, filosofia, ideile politice – pe scurt, politica. Nu putem înțelege ce este suveranitatea astăzi dacă nu cunoaștem modul în care conceptul s-a născut, modificat și dezvoltat, iar în zilele noastre s-a restrâns puțin. Înainte de a vorbi despre suveranitatea statului, trebuie să spun câteva cuvinte despre stat. Toată lumea știe ce este statul, numai că a-l defini nu este un lucru ușor. Conform definiției juridice, statul este un teritoriu, o populație și o structură guvernamentală

organizată. Suveranitatea este legată de stat, dar statul nu este legat de suveranitate (pentru că există state federale, precum statele americane, dar nu numai ele, ci destule altele în lume, care au caracteristicile unui stat, dar care nu sînt suverane). Pentru a ușura înțelegerea noțiunii de suveranitate, îi voi da o definiție clasică, născută în secolul al XIX-lea și datorată marelui jurist francez Laferrière: „Suveranitatea este o putere de drept originară și supremă”. Este mai întii de toate o putere; reprezentînd în mod esențial puterea de a comanda, de a supune prin constrîngere. Aceasta caracterizează puterea în sensul politic și juridic al termenului. O putere de drept vrea să spună că această putere nu este arbitrară și nu se confundă cu o putere de fapt. Vom vedea, prin urmare, ce trebuie să înțelegem prin putere de drept. Originară – în sensul că acest drept nu ține de nimeni și că puterea ține de ea însăși. Și, în sfîrșit, supremă, pentru că este investită cu puterea de a comanda, dar este întii un anume fel independent. Noțiunea de putere derivă în primul rînd din dreptul constituțional, altfel spus din organizarea internă a statului, în timp ce noțiunea de suprem derivă din dreptul internațional public – asta însemnînd că statele care sînt suverane nu pot fi constrînse, iar dreptul internațional public este menit să regleze astfel de relații între statele suverane.

Istoricul noțiunii de suveranitate

Incontestabil, inventatorul ei este regele Filip cel Frumos al Franței, care a trăit la sfîrșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea. În acel timp, în Europa existau două sisteme cu pretenții hegemonice – care se considerau superioare celorlalte forme de organizare socială și statală: Papa și Împăratul. Papa în numele puterii primite de la Dumnezeu, iar Împăratul în virtutea succesiunii Imperiului Roman (renăscut mai întii sub Carol cel Mare și apoi prin Sfîntul Imperiu Romano-German, în secolul

al XII-lea). În secolul al XIII-lea, Papa și Împăratul pretindeau că au dreptul asupra regatului Franței. Totodată, prin folosirea unui argument frapant – în sensul propriu al termenului – și prin folosirea celui juridic (a celui legist, cum i se spunea în epocă), regele Franței a declarat și a făcut să fie respectat faptul că regele Franței este împărat (stăpîn) peste regatul său. Ceea ce însemna definiția suveranității statului francez în raport cu celelalte state. Regele Franței deținea în regatul său o putere supremă și nu avea de dat socoteală nimănui. Noțiunea s-a dezvoltat pînă în secolul al XVII-lea, cînd, în timpul monarhiei absolute, a fost elaborată teoria suveranității, avînd doi actori principali: Ludovic al XIV-lea (pentru acțiune) și Bossuet (pentru teorie). Există o contradicție între o putere de drept și o putere originară. Se spune că puterea de drept nu depinde de nimeni în afară de ea însăși. În acest moment, ne putem întreba totuși care este diferența dintre drept și fapt. Efectiv, în ceea ce privește relațiile între state, faptul (un fapt a cărui putere a fost instalată) a prevalat întotdeauna asupra dreptului, în virtutea teoriei non-intervenției în relațiile interne ale unei țări. În ceea ce privește organizarea internă, se impune o problemă de coerență și de justificare a acestei puteri. Astfel se face că, în mod progresiv, începînd din secolul al XVII-lea, a început să se pună nu numai problema asupra suveranității statului, dar și problema celui care exercită această putere în stat. Și întrucît statul este o

noțiune abstractă, s-a ivit întrebarea: cine urmează să exercite în stat această putere de drept? În secolul al XVII-lea a apărut teoria dreptului divin; monarhul dispunea de o putere de drept, pentru că aceasta îi venea de la Dumnezeu. Și acest lucru era marcat prin faptul că regele Franței, sau oricare alt monarh, se intitula regele Franței sau al Angliei, prin voința divină. Teoria originii divine a puterii monarhice ne permite să conciliem noțiunea de putere cu cea de putere de drept și cu cea a puterii originare. Ea este o putere de drept pentru că originea ei derivă din voința divină. Dar, plecînd de la suveranitate, se pune o a doua problemă: cui aparține ea? Pentru că nu este suficient să spui „rege prin voința lui Dumnezeu”, trebuie adăugat încă ceva, pentru că nu cumva vreun uzurpator oarecare, pentru a lua tronul, să se intituleze „rege prin voința lui Dumnezeu”. În vechea Franță exista o regulă pe care nici un monarh nu putea să o încalce – regula succesiunii la tron. Era una din legile fundamentale ale regatului, iar atunci cînd un rege era rege în virtutea succesiunii regulate la tron, el era un rege legitim. Avem de-a face deci cu apariția unei noi noțiuni – cea de legitimitate. Adică suveranul (și, vom vedea mai apoi, Curtea, care exercită puterea), potrivit teoriei monarhice, se afla acolo pentru că Dumnezeu a vrut-o. Dar pentru a demonstra acest lucru, el trebuia să fie un succesori legitim și să probeze că harul divin se află deasupra lui. Aceasta este teoria monarhică a dreptului divin, inspirată din scrierile sfințe și sistematizată de Bossuet. Se poate înțelege acum de ce în secolul al XIX-lea, în Franța, partizanii contelui de Chambord se numeau legitimiști – ei considerau că Ludovic Filip este un uzurpator, pentru că nu respectase regula succesiunii la tron.

Legitimitate monarhică și legitimitate democratică

Această teorie a suveranității monarhice și a dreptului divin a fost, după cum bine știți, contestată de Revoluția franceză. Voi spune în treacăt că acest principiu al dreptului divin este unul transcendent, adică se raportează la un principiu care transcende umanitatea. Ce s-a degajat din Revoluția de la 1789 a fost un alt principiu, radical diferit de cel al dreptului divin: suveranitatea aparține națiunii sau poporului. Există formulări diferite, dar spunînd că suveranitatea nu aparține regelui înseamnă că ea apar-

ține națiunii. Este un principiu care din 1789 a fost afirmat în mod constant, dar care aproape la fel de constant a fost combătut. În tot secolul al XIX-lea, legitimitatea monarhică s-a opus legitimității democratice. Este o dezbatere pur filosofică; nu există urmă de drept în ea. Unii oameni gîndesc că trebuie să existe un rege prin voința divină, alți oameni (sau organizații) gîndesc că trebuie să existe o suveranitate națională. Dreptul decurge într-un anume fel din alegerea unuia din aceste două principii; dar la un moment dat nu mai este vorba de drept, ci de filosofie și ideologie politică, de o dezbatere care depășește cu mult cadrul dreptului. În secolul al XIX-lea a existat o luptă permanentă între legitimitatea monarhică și cea democratică, dezbatere strîns legată de noțiunea de suveranitate, pentru că era vorba de a ști cine o exercită.

Drepturile omului și contestarea noțiunii de suveranitate

În 1789 s-a întîmplat un alt eveniment (care, de altfel, a fost precedat de alte două: *Declarația drepturilor în Anglia*, și *Declarația drepturilor de independență a statelor americane*), și anume *Declarația drepturilor omului*. Este o filosofie – întotdeauna avem o filosofie – radical opusă filosofiei suveranității. Filosofia suveranității este o filosofie a puterii, a constrîngerii, în timp ce filosofia drepturilor omului este una a individului contra statului – mai exact, urmărește protecția indivizilor față de stat. Această concepție a drepturilor omului s-a dezvoltat în secolul al XIX-lea sub forma dezvoltării liberalismului – o doctrină care considera că individul era mai important decît statul, că trebuia deci ca societatea să fie organizată înainte de toate pentru protecția individului și să limiteze într-un fel suveranitatea statului. Reamintesc această definiție: suveranitatea este o putere. În momentul în care spunem că dreptul individului trebuie protejat cu prioritate, această putere suverană se limitează – ceea ce se traduce prin adoptarea, în multe țări, a unor legi care privesc libertatea presei, libertatea de asociere, libertatea de reuniune etc. Repet, este o filosofie care conține germeii contestării noțiunii de suveranitate.

Fragment din conferința anuală a ambasadorului Franței în România (28 nov. 1995)

(Va urma)

Traducere de Iulian Anghel

CIORAN
Scrisori către cei de-acasă
Ediție, note și indici de
DAN C. MIHĂILESCU, 356 pagini, 8.900 lei

Apocalipsa după Cioran
Un film de GABRIEL LIICEANU și SORIN ILIEȘIU, videocasetă
Muzica de ANDRÉE TĂNĂSESCU
partea I – 58 min., 22.000 lei

GABRIEL LIICEANU
Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran, urmat de
Apocalipsa după Cioran. Trei zile de convorbiri – 1990
128 pagini, 5.900 lei

Început de An Nou cu Cioran în Librăriile Humanitas*

Amatorii de Cioran au toate motivele să fie încîntați: încă dinainte de Crăciun, au apărut două cărți Humanitas și o videocasetă, produsă în studio Video Dialog, avîndu-l ca personaj central pe marele interbelic.

„Dacă opera lui Cioran este... *topless* – spune Dan C. Mihăilescu în Suplimentul LA&I al *Cotidianului* din 11 decembrie 1995 –, în schimb corespondența e denudare completă...” Volumul de corespondență cuprinde peste 600 de scrisori pînă acum inedite, trimise de Cioran de-a lungul a 30 de ani celor „de-acasă”: fratelui său Aurel în primul rînd, apoi prietenilor mai vechi sau mai noi – printre care Jeni și Arșavir Ațerian, Eliade, Noica, Gabriel Liiceanu.

Născute dintr-o aceeași materie, filmul și cartea construite de Liiceanu în jurul viziunii apocaliptice despre lume specific cioranienă încearcă să reconstituie, în chip complementar, portretul lui Cioran: unul mîzînd pe șocul emoțional al imaginii și sunetului, cealaltă pe reflecția declanșată de cuvîntul scris.

*Pentru bucureșteni, Librăria din fundul curții (Cl. Victoriei 120), Librăria Kretzulescu (Piața Palatului), Librăria franceză (Bd. Dacia 77).

CRONICA MELANCOLIEI

ILEANA
MĂLĂNCIOIU

Alternativa Petru Popescu

Cu aproximativ două decenii în urmă, am fost la o întâlnire cu studenții de la Universitatea din Timișoara, împreună cu Sorin Titel și cu Marius Robescu. Eroul întâlnirii a fost prozatorul Sorin Titel, înainte de toate fiindcă era timișorean și toată lumea auzise de el. În al doilea rând, pentru că se întâmplase ca nu demult să semneze un articol mai neortodox despre Petru Popescu, care la vremea aceea nu avea mai puțin succes la publicul feminin decât fostul lider național Petre Roman.

Cu farmecul și nevinovăția tinereții, studentele l-au pus pe autorul *Lungii călătorii...* într-o mare dilemă, epuizând toate întrebările pe această temă. În cele din urmă, ele doreau să afle dacă lui Sorin Titel chiar îi displacea atât de mult cartea negată în mod deschis, ori articolul său mai avea și un alt motiv pe care nu l-a exprimat în scris.

După ce el și-a expus toate argumentele estetice, care nu erau la îndemina oricui, cineva a spus: sigur, tot ce ați afirmat dumneavoastră este adevărat, dar știți ca și mine că există o mulțime de cărți mult mai proaste și despre ele nu v-ați pronunțat.

Răspunsul a fost: o, sigur că știu, numai că despre acelea nu mi se pare necesar să-mi mai pierd timpul să scriu.

Apoi, întrucât Sorin Titel nu era omul care să vrea să aibă el ultimul cuvânt, a-nceput să ridă, roșind ca de

obicei, și le-a mărturisit celor care nu-i dădeau pace că despre Petru Popescu i s-a părut necesar să se pronunțe înainte de a fi prea târziu, fiindcă există riscul să devină la fel de important ca Baranga și să nu mai ai voie să spui ce crezi despre el.

Nu mult după aceea, distinsul prozator Petru Popescu (care îl însoțise în călătoria sa prin America de Sud pe Nicolae Ceaușescu) a plecat în Statele Unite.

Iată, mi-am zis atunci, în ciuda antenelor pe care le avea el, timpul l-a infirmat pe Sorin Titel.

Oricum, despre Petru Popescu nu se mai putea scrie, din cu totul alte motive decât cele bănuite de el, iar eroarea nu mai putea fi corectată decât de timpul care acum tinde să-i dea iarăși dreptate lui Sorin Titel. Fiindcă, după ce a reușit să scape de ingustimile limbii române și să cucerească America, autorul celebrului roman *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, care trecuse oceanul cu Ceaușescu, l-a trecut înapoi cu Iliescu.

Chiar dacă voi fi bănuită ca Sorin Titel de invidie și de alte păcate, trebuie să vă spun că eu m-am gândit la aceste călătorii ale lui peste ape ca la un alt fel de drum fără pulbere. Poate și fiindcă onoarea conferită la Fundația prezidențială celebrului autor al cărții despre canal a-nceput și ea să mă tulbure. Mai precis, îmi întărește sentimentul că, mihnit de neînțelegera cu intelectualii din țară, urmașul

lui Ceaușescu vrea să-i cucerească pentru cauza sa pe cei din afară, uitând că în marea lor majoritate ei nu vor să vină aici, în condițiile în care comuniștii urmează comuniștilor. În ciuda a tot și a toate, mi-am zis: nimic mai frumos decât ideea de a-ți apropia exilul. Numai că, atunci când prezidează așa-zisele congrese ale acestuia, președintele nostru uită un lucru important. Acela că exilul românesc nu poate fi conceput fără Majestatea Sa Regele Mihai (care a reprezentat simbolul acestuia vreme de o jumătate de veac) și fără Paul Goma (care a făcut tot ce se putea face pentru a atrage atenția întregii lumi asupra gulagului din țara noastră).

O minimă luciditate ar trebui să-l facă pe domnul Ion Iliescu să înțeleagă că adunările sale la care se bate frenetic din palme seamănă foarte bine cu congresele dinainte. Cu alte cuvinte, să nu se bazeze pe aplauzele de la așa-zisele congrese ale spiritualității românești, fiindcă ele sînt neconcludente și înșelătoare. Măsura unei spiritualități nu e dată de numărul celor adunați într-o sală festivă, ci de personalitățile ei care au reușit să impună ceva în lume. Cioran a cucerit Franța dintr-o mansardă pariziană. El nu își aroga nici un alt merit decât pe acela de a fi ceva mai lucid decât ceilalți oameni. Situați la celălalt pol, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu au ocupat nici ei fotolii însemnate. Dar vocea lor s-a confundat cu vocea destinului nostru și au fost ascultați de oamenii care așteptau o schimbare mai mult decât toți liderii politici la un loc.

Exilul nostru nu poate fi conceput în nici un caz fără ei. Dar el nu poate fi conceput nici fără un critic de talia lui Lucian Raicu, sau fără o mare poetă cum este Gabriela Melinescu. Or, pentru Lucian Raicu nu a făcut nici meni nici un demers care să-l determine să revină în țară, iar Gabriela Melinescu s-a întors pentru câteva zile din Suedia pe teren suedez, la invitația d-lui ambasador Ragnar Ångeby și a soției sale. Generozitatea Gabrielei Melinescu a făcut ca ea să nu repropoaze nimic nimănui și să spună că s-a simțit ca un copil care se întoarce acasă. Oficialitățile românești n-au înțeles nici cu această ocazie ce reprezintă

eforturile ei de a face o legătură reală între cele două culturi cărora le aparține în aceeași măsură.

Dacă pe Gabriela Melinescu o așteptam de când a plecat, revenirea în țară a lui Petru Popescu a constituit pentru mine o reală surpriză de care m-am bucurat. La data aceea bănuiam că întoarcerea lui o dată cu noul nostru președinte reprezintă o simplă coincidență. Ulterior, când am aflat că lucrează contra cost la imaginea d-lui Iliescu, m-am întristat. Fiindcă eu chiar am trăit cu ideea că în acești ani Petru Popescu și-a găsit drumul ca artist și nu puteam să cred că după tot ce s-a întâmplat aici s-ar mai putea angaja să lucreze pentru un fost activist.

Nu sînt în măsură să apreciez dacă mult discutatul preț de 80.000 de dolari oferit pentru serviciile aduse e mare sau mic. Știu însă că pensia pe care o acordă regimul Iliescu celui mai mare scriitor român nu depășește suma de 60 de dolari pe lună. Că, prin urmare, lobby-ul prozatorului Petru Popescu a fost retribuit cu o sumă egală cu pensiile pe un an ale tuturor scriitorilor din România.

Întrucât admiratorii d-lui Ion Iliescu afirmă că marele său merit din ultimul an este acela de a fi reușit să treacă de două ori în decurs de o lună peste ocean, poate că Petru Popescu nu a fost nici el răsplătit așa cum se cuvenea. Eu îl cred pe cuvânt că, dacă nu și-ar fi pierdut timpul cu așa ceva, ar fi câștigat mai mult prin talentul pe care îl are și că a intrat în joc numai fiindcă domnia sa a fost întotdeauna un bun român. Dar asta nu mă împiedică să stau și să mă întreb: dacă tot este un bun român și tot poate să obțină o audiență la Casa Albă, atunci de ce să facă acest efort păgubos pentru d-l Ion Iliescu; de ce să nu candideze la președinție chiar Petru Popescu. Fiindcă în acest fel am economisit în mod sigur cel puțin 80.000 de dolari pe care îi plătim pentru lobby. Pe de altă parte, avînd în vedere faptul că Petru Popescu vorbește engleza altfel decât actualul președinte, eu cred că, dacă ar merge chiar el în vizită la Bill Clinton, am fi și mai bine-nțeleși, iar relațiile noastre cu SUA (de care vorbim cu atîta minerie) ar mai face încă un pas înainte.

ACTUALITATE CULTURALĂ

• Premiul național de poezie „Mihai Eminescu” pe anul 1995 a fost acordat de primăria municipiului Botoșani, pentru întreaga activitate literară, poetei Ileana Mălăncioiu. Premiul, în valoare de 1 milion lei, i-a fost decernat în ziua de 15 ianuarie 1996, de un juriu compus din: Mircea Martin, Laurențiu Ulici, Daniel Dimitriu, Marian Papahagi și Cornel Ungureanu. Au mai fost propuși pentru acest premiu: Ana Blandiana, Ștefan Aug. Doinaș, Dan Laurențiu și Cezar Ivănescu. Premiul se acordă de 5 ani și a mai fost obținut pînă acum de Mihai Ursachi, Gellu Naum, Cezar Baltag și Petre Stoica.

• Cei interesați de avangarda românească pot vizita cu mult folos excelenta expoziție documentară „Marcel Iancu”, organizată de istoricul literar Geo Șerban în sala de expoziții a Bibliotecii Academiei Române.

• Joi 18 ianuarie, ora 13, va avea loc la Teatrul Național, Galeria etaj 3-4, vernisajul expoziției „Pictind poezia: semicentenar Adonais Ilustrado” (1943-1993). Expoziția este organizată de Institutul Cervantes și Oficiul Național pentru Documentare și Expoziții de Artă.

• Vineri 19 ianuarie, ora 13, la Teatrul Național, Galeria etaj 3-4, va avea loc vernisajul expoziției retrospective Imre Baász.

• Două spectacole cu piese românești, în pregătire la Teatrul „Bulandra” (Sala Izvor): este vorba de *Hitler al 17-lea* de Adrian Dohotaru (regia Olimpia Arghir) și de *Est-Vest* de Virgil Tănase (regia Alexa Visarion). Sala Izvor are de asemenea în pregătire spectacolul *Copilul dispărut* de Sam Shepard, în regia Cătălinei Buzoianu.

• La Sala „Toma Caragiu” a Teatrului „Bulandra” se pregătește spectacolul *Caligula* de Albert Camus, în regia lui Mihai Măniuțiu. (I.A.)

ECONOMISIȚI PÎNĂ LA 40% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

Facem apel la abonații noștri să renunțe la abonamentul încheiat la oficiile poștale. Aceste abonamente, realizate de fapt prin intermedierea RODIPET-ului, creează tot mai multe probleme redacției, deoarece RODIPET plătește cu tot mai multă întârziere banii datorării revistei. În consecință, s-ar putea să ne vedem obligați a înceta expedierea abonamentelor încheiate în acest fel, pînă la plata sumelor restante.

Vă rugăm să vă abonați prin scrisoare adresată direct redacției sau, după caz, personal la redacție, în condițiile prezentate în anunțul alăturat.

Avantaje:

- serviciu prompt;
- cost mai mic;
- reduceri speciale;
- o permanentă legătură directă cu redacția.

8%	6.000 lei cu expediere prin poșta
15%	5.500 lei cu ridicare de la redacție
	SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:
30%	4.500 lei cu expediere prin poșta
40%	4.000 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:

Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: Revista „22” Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

Seria *Undelor scurte*, a căror tipărire a început în 1990 la editura Humanitas, a ajuns la volumul V, consacrat anilor 1988 și 1989. Spre deosebire de celelalte patru, volumul V cuprinde, pe lângă „jurnalul indirect” (comentarii despre autori și cărți inițial difuzate la Europa Liberă), și un „jurnal direct” al Monicăi Lovinescu, ținut concomitent cu primul în amintitul interval. Explicația acestei însoțiri („dublări”) ne-o dă autoarea în scurtul „Cuvînt înainte”, arătînd că evoluția situației din țară și atitudinea scriitorimii față de aceasta i-au impus, în comentariile de la radio, un spirit „prudent”, pentru a nu primejdi, o dată mai mult, „noua disidență”, din ce în ce mai activă și mai concertată, în special în 1989 („De-a lungul lui 1989 s-a configurat și atît de așteptatul fenomen al unei solidarități scriitoricești în împotrivire”). Deci comentariile pentru Europa Liberă, Monica Lovinescu le scrisese „cu obsesia prudentei”, atenuînd unele sensuri critice ale scrierilor discutate, iar pe unele chiar eludîndu-le (uneori fusese rugată de autorii înșiși, prin mesageri discreți, să procedeze astfel). Dar în „jurnalul direct”, desigur că nu fusese nevoită să ia asemenea precauții (poate de aceea, printre altele, l-a și scris) și a sosit timpul, consideră autoarea, să înfățișeze lucrurile în lumina exactă în care le văzuse cîndva. În afară de aceasta, mai era ceva ce trebuia atestat prin mărturia „jurnalului direct”, anume reacția Occidentului față de ce se întîmpla în România anilor '88-'89, „trezirea” acestuia și decizia de a întreprinde, în sfîrșit, ceva concret împotriva abominabilului regim Ceaușescu, pe care pînă atunci îl tolerase, cu toate dezaprobarile de formă din cînd în cînd exprimate. Acum reacțiile negative se înmulțiseră și erau asumate oficial (v. poziția lui Mitterrand), iar acțiunile opoziționiste din țară (a Doinei Cornea, a lui Mircea Dinescu, a grupului de la Iași etc.) erau mediatizate intens. „Jurnalul direct” consemnase la timpul lor toate aceste lucruri. În fine, mai era partea din „jurnalul direct” privitoare la momentul răsturnării lui Ceaușescu, receptat cu extraordinară emoție în întreaga lume și cu atît mai mult, desigur, în mediile românești din exil. Și aceste ecouri surprinse în jurnal trebuiau comunicate, pentru a întregi perspectiva asupra intervalului înfățișat în volumul V al *Undelor scurte*, cu toate că, astfel cum notează în 1994 Monica Lovinescu, „e lesne de închipuit în ce stare de amărăciune au fost transcrise pasajele nestîpînitei iluzii lirice din decembrie '89”.

O luptă comună

Mărturisirea Monicăi Lovinescu, din „jurnalul direct”, despre reținerea ei, în comentariile de la Europa Liberă, de a da pe față cheile subversivității, toate sensurile critice ale unor opere ce izbutiseră, măcar în parte, să înșele vigilența cenzurii din țară (în cazul evocat e vorba despre romanul *Drumul cenușii* al lui Augustin Buzura, „cea mai intensă carte a friicii publicată în vremea din urmă”), această mărturisire poate fi va surprinde pe cei ce au făcut atîta caz, fără s-o cunoască defel pe autoarea *Undelor scurte*, de „răutatea” și de intemperanța ei intratabilă. „Jurnalul direct” vine, într-adevăr, cu o nu totul altă imagine decît aceasta despre Monica Lovinescu, vine cu imaginea ei reală: a unei scriitoare, a unui critic literar ce a putut vorbi liber, în exil, în cumplita epocă,

despre literatura română, liber dar cu o adîncă preocupare, cu omenescă înțelegere și grijă față de soarta confrăților săi captivi, supuși oprîmării, constrîngerilor, riscurilor de tot felul, de care totdeauna a fost conștientă și de care a ținut seama în ce scria despre ei. „Încă o dată – notează în Jurnal la 20 aprilie 1989 – nu pot merge mai departe de propria îndrăzneală a celor ce se manifestă, nu-mi simt dreptul de a-i expune mai mult decît vor s-o facă ei înșiși” (s.n.). Sînt de altfel în „jurnalul direct” secvențe care aduc mărturia unei percepții nu doar lucide, cum este totdeauna la Monica Lovinescu, dar și afective a stărilor de

la adăpostul scuzei că altfel nu se putea. Există, atrage atenția Monica Lovinescu, din păcate pentru noi, comparația cu felul cum au reacționat, în aceleași condiții, ceilalți „intellectuali ai Răsăritului (de la polonezi la unguri, de la cehoslovaci la ruși), cu toții pe baricada contestației”. Aici se poate doar adăuga, nu ca o scuză dar ca o explicație, că represiunea fusese încă de la început la noi deosebit de dură, că pușcăriile înghițiseră încă din primii ani postbelici zeci de mii de intelectuali opozanți, precum și faptul că în munții României s-a rezistat împotriva comunismului cu arma în mînă, caz unic, pînă la începutul anilor '60.

CRONICĂ DE CARTE

Noile Unde scurte

MONICA LOVINESCU
„Unde scurte”, vol. V
Editura Humanitas, 1995

lucruri din țară și a dramei unor oameni apropiați de acolo, apropiați prin afinități de convingeri și prin ducerea împreună, în fond, atîția ani, a aceleiași lupte. La o întîlnire la Paris cu Mircea Iorgulescu, din 30 august 1989, deci dinainte cu puține zile ca acesta să-și fi anunțat hotărîrea rămînerii în Occident, o impresionează deprimarea și „uzura” celui altădată atît de robust sufletește, de tonic, de ofensiv. Un semn, încă unul, al agravării crizei din România și al urmărilor acestei agravări asupra celor nevoiți în chip direct să o îndure: „Nouă, mi se pare uzura acestor oameni fără speranță. Tonicul, optimismul M.I., gata mereu să plece la atac, pare un invins chiar înainte de marea confruntare”. Judecînd în permanență comportamentele scriitorilor, ale intelectualilor din România, prin raportare la condiția lor de ostacii ai unui regim comunist brutal, instaurat cu forța și menținut prin teroare, Monica Lovinescu va găsi că acuzațiile de pasivitate și oportunism care li s-au adus de atîtea ori de către occidentali sînt cel puțin lipsite de acoperire morală, atunci mai cu seamă cînd au venit, aceste acuzații, din medii intelectuale care ele însele, de bunăvoie și în deplină libertate de opțiune, zeci de ani, cultivaseră cu un zel absurd, în dispreț, „lucidității critice”, dogmele și utopia marxistă: „Pînă cînd sociologii ideilor nu vor fi elucidat misterul înfeudării marii majorități a intelectualității din Occident la dogma marxistă, neîmpusă de vreo armată străină și de care n-a izbutit să se dezbrace decît prin anii '70, criticile de acest tip nu-l pot complexa prea mult pe intelectualul român. Acesta are la dispoziție un raționament simplu pentru a contracara atacul: dacă intelectualul occidental, total liber, fără nici o presiune, a abdicat de la statutul său de luciditate critică spre a cădea în utopie și ideologie de bunăvoie, cum e posibil să fiu învinuit de același păcat eu, intelectualul român, care l-am săvîrșit sub amenințarea galegului?”. Aceasta nu înseamnă, desigur, deschiderea porților, moralmente vorbind, către orice compromis și mai ales către atîtea tranzacționisme profitabile făcute cu puterea oprîmantă,

Esteticul dublat de etic

Un reproș ce i s-a adus Monicăi Lovinescu – și nu doar înainte de 1989, ci și după, iar acum chiar de unii foști „aliați” din interior – a fost acela că și-ar eticiza și, încă mai rău, și-ar politiza comentariile literare, în detrimentul esteticului, dînd note mai mari decît ar fi cazul unor scriitori al căror comportament politic și civic îl apreciază și note mai mici decît cele meritate cui i se pare că, în această direcție, s-a comportat reprobabil.

Monica Lovinescu nu ascunde faptul că acordă importanță criteriului etic în considerațiile sale critice, dar precizează apăsat că nu o face în defavoarea criteriului estetic, la care nu numai că nu renunță, dar îl menține drept criteriu decisiv al judecării faptului literar. Esteticul îl vede „dublat” de etic și nu invers: „Criteriul estetic dublat de cel etic, dar nu înlocuit de el, deoarece nu de moralitatea vieții personale e vorba, ci de aceea a scriitorului ca ins civic”. Și tocmai pentru că esteticul nu este un element derizoriu în viziunea Monicăi Lovinescu, sancționarea etică este mai drastică și mai insistență în cazul scriitorilor de talent care au dezamăgit-o civic, astfel explicîndu-se, de pildă, frecvența „atacurilor” sale la adresa unor scriitori ca D.R. Popescu sau Constantin Toiu. Și romanele *F* sau *Vinătoreala regală* ale unuia, și *Galeria cu viață sălbatică* sau *Înșoțitorul* ale celuilalt le apreciease la timpul lor Monica Lovinescu și tocmai de aceea devierile de la etic ale autorilor, în anii din urmă ai ceaușismului, ale primului mai ales, îi apar mai detestabile decît ale altora și mai de neînțeles. Dar „surprize” etice, așa zicînd, îi vor face Monicăi Lovinescu un donor generația astăzi virstnică (exponenți ai ei), dar și aceea, vai, crezută „a intransigenței – cel puțin literare”, adică a optzeciștilor. Astfel, preconizarea de către Mircea Nedelciu a unui „textualism socialist” aderent la „comanda socială”, într-un articol-program din 1988, secundată de pledoaria lui Ioan Lăcustă, în termeni propagandistici, pentru „intervenția în zonele fierbinți ale realității”, le socotește și inutile politic („deoarece nu credem că, pe la Cabinetul I sau II, sensibilitatea ar fi de or-

din „textualist”) și „triste”, căci sînt demersuri ce aparțin unor scriitori pe care măcar „vîrsta, dacă nu și talentul, ar trebui să-i ferească de asemenea compromisuri”.

Portrete morale

Estetică în substanța ei, critica Monicăi Lovinescu nu este și anistorică. Este interesată de „context”, de „realități”, de felul cum acestea sînt captate în operă, ca și de interacțiunile cu politicul și sociologia. „Febra teoretizantă” ce bîntuie la noi la începutul anilor '80 îi stîrnește și ei „admirația pentru rapiditatea punerii la zi și a gimnasticii intelectuale”, dar nu mai puțin și nemulțumește prin mandarinismul ei contrastant cu ceea ce se întîmpla în „restul Răsăritului”: „dăinuie senzația că te afli într-o rezervă izolată de realitate (o realitate ce nu trebuie să se dovedească total constrîngătoare), unde gîndirea e finalmente ciuntită, lipsită de referințele ei necesare (...) Constatarea privește doar peisajul nostru autohton, nu și restul Răsăritului. Într-adevăr, gîndirea politică, filozofia istoriei se dezvoltă, cînd pe față, cînd prin ochișul samizdatului, în celelalte țări, dotate, tot fără voia lor, ca și noi, cu un regim comunist”.

Fără a recurge la discriminări tematice, Monica Lovinescu e totuși cu precădere interesată, în comentariile sale, de literatura conținătoare de „mesaje”, îmbibată de trimiteri directe sau aluzive, parabolice la spiritual societății totalitare. Romanele lui Augustin Buzura toate i-au reținut atenția, spre a da un exemplu. În volumul V al *Undelor scurte*, prozele Adrianei Bittel și ale Rodicăi Palade, ale lui Hanibal Stănculescu, Bedros Horasangian, Cristian Teodorescu, Daniel Vighi, Răzvan Petrescu de asemenea o interesează, ca expresii personalizate ale unui realism al cotidianului „bolnav”, revelatoare pentru condiția individului trăitor în orizontul socialismului real.

Mai am spațiu doar pentru a semnaliza o trăsătură prețioasă a scrisului critic al Monicăi Lovinescu: puterea evocatoare, însoțită de o fină îndemnare portretistică. Cella Delavrancea, Mircea Eliade, Ștefan Lupașcu, Eugen Ionescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu sînt personaje care trec iute prin scenă, dar memorabil. Gesturi, detalii ale înfățișării, vorbe de duh spuse cîndva, reacții la evenimente istorice sau doar la încercări din viața personală, toate sînt contrase într-o concluzie morală asupra celor formulați, formulați, uneori, cu o șocantă lapidaritate. Cum este aceasta privitoare la Șerban Cioculescu: „Tînușe la greu, cedase la un dram de bine”. Dar portretele sînt mai totdeauna încadrate, prilej pentru autoare de a ne oferi și o expresivă reconstituire de medii (atmosfera casei din strada Romană a Celleri Delavrancea, citeva secvențe de la „Sburătorul” ș.a.). Din lotul acesta epic (memorialistic), Monica Lovinescu a presărat frînturi și în volumele anterioare ale *Undelor scurte*, iar altele așteaptă să fie transcrise, ne închipuim, din amintitul „jurnal direct”, care nu poate fi, de bună seamă, numai al anului 1989. Strînse laolaltă, pot constitui o carte mai mult decît importantă pentru istoria literaturii noastre și a vieții noastre publice din ultima jumătate de veac. Poate că autoarea chiar o are în lucru. Eu unul, în orice caz, o aștept cu nerăbdare.

GABRIEL DIMISIANU

JACQUES CHIRAC

A îmbrățișat ideile secolului său

Drați compatrioți, președintele Mitterrand a încetat din viață astăzi de dimineață. Francezii au aflat cu emoție vestea dispariției celui care i-a condus timp de 14 ani. Aș vrea să salut memoria omului în toată bogăția și complexitatea sa.

François Mitterrand înseamnă o operă. Mare cititor, îndrăgostit de cărțile frumoase, scrisul era pentru el la fel de firesc ca respirația. Exprimarea de un echilibru clasic i-a tradus mereu gândul cu fidelitate și sensibilitate.

François Mitterrand înseamnă o voință. Voința de a servi idealurile de solidaritate și dreptate socială; mesaj umanist profund înrădăcinat în tradițiile noastre europene; ale unei Europe în care Franța, reconciliată cu Germania și muncind alături de ea, ar ocupa un loc de prim rang. Dar și un mod de a trăi democrația noastră. O democrație modernă, liniștită, mai ales datorită alternanței la conducere, care a arătat că schimbarea de majoritate nu înseamnă criză politică. Datorită acestui lucru, instituțiile noastre au fost întărite. În politică, François Mitterrand a fost mai întâi de toate profund respectuos față de ființa umană, și de aceea a decis abolirea pedepsei cu moartea. Respectuos, de asemea, față de drepturile omului, el a intervenit întotdeauna acolo unde oamenii erau batjocoriți. Opțiunile sale erau clare și le-a făcut întotdeauna în numele ideii că servește Franța.

François Mitterrand înseamnă, însă, mai întâi de toate o viață. Sint anumite existențe netulburate, care își împart zilele la fel, colorându-le cu mici evenimente cotidiene. Dimpotrivă, președintele Mitterrand lasă impresia că si-a devorat viața. El a îmbrățișat ideile secolului său. Mai mult de 50 de ani petrecuți în mijlocul arenei politice, în vîltoarea întimplărilor. Războiul. Rezistența. Mandatele electorale. Ministerele, în care de tînar își asumă răspunderi. Apoi lungă perioadă în care va fi una din

figurile de marcă ale opoziției. Și, în sfîrșit, cele două mandate ce-i vor releva întreaga sa dimensiune și stilul în Franța anilor '80.

Dar François Mitterrand nu este reductibil la traseul său politic. Clotocotea de viață pentru că avea pasiunea vieții, pasiune care îi permitea și îi hrănea dialogul cu moartea. Viața sub toate formele sale. Viața în orele ei de cădere, dar și în cele glorioase. Viața ogorului, viața provinciilor noastre, această Franță rurală pe care a iubit-o aproape fizic. Cunoștea Franța pînă în ultimul din cătunele sale și peste tot avea o legătură, un prieten. Căci avea pasiunea prieteniei. Fidelitatea pe care o datora prietenilor era pentru el o dogmă și o soțotea mai presus de orice. Iar fidelității sale i s-a răspuns cu o fidelitate profundă de-a lungul anilor și a tuturor încercărilor.

Situația mea este singulară, căci am fost adversarul președintelui François Mitterrand. Dar eu am fost, de asemenea, prim-ministrul său, iar astăzi îi sint succesor. Toate acestea țin de legătură deosebită, în care se amestecă respectul pentru omul de stat și admirația pentru omul ca persoană particulară, cel care s-a luptat împotriva bolii cu un curaj remarcabil, sfîdînd-o și neîncetînd să cîștige victoria împotriva ei. Din îndelungata mea relație cu el, marcată de dispute, rețin forța curajului, cînd este susținut de voință, necesitatea de a reaseza omul în inima oricărui proiect și, de asemenea, greutatea experienței. Ceea ce contează pînă la urmă este ceea ce sintem cu adevărat și ceea ce putem face pentru Franța.

În această seară de doliu pentru țara noastră, o asigur pe doamna Mitterrand și întreaga familie de respectul și afecțiunea mea. La ora în care François Mitterrand intră în Istorie, aș dori din tot sufletul să meditam la mesajul lui.

Discurs rostit la Televiziunea franceză
(8 ian. 1995)

Traducere de Iulian Anghel

„Reîntoarcerea comuniștilor“

La șase ani după prăbușirea Zidului de la Berlin și la patru ani după destrămarea imperiului sovietic, Europa post-comunistă oferă o imagine stranie: în aproape toate aceste țări se află la putere foștii comuniști, acum reformați. Făcînd abstracție de cazul aparte al fostei RDG, se poate spune că există, de fapt, numai trei țări în care n-au revenit la putere comuniștii: Cehia, Estonia și Croația. În aceste trei țări există condiții atipice. Cehia a avut o tradiție democratică proprie și dispune, ca de altfel și Estonia, de amintirea unor timpuri mai bune. Asupra Croației, cit și a Estoniei planează pericolul extern, coroborat cu problema minorității sîrbe, respectiv ruse.

În Ungurii, considerați în ultima fază a socialismului real un fel de avangardă a schimbării, acum s-au regăsit sub drapelul comunismului reformist Gyula Horn. Fără sentimentalism, polonezii l-au părăsit pe eroul de la Gdansk, pe Lech Walesa, votînd în favoarea unui președinte fost comunist. În Lituania, unde mișcarea anticomunistă „Saiudis“ părea în trecut să domine totul, se află la cîrmă fostul lider comunist Brazauskas. După un intermezzo al anticomuniștilor grupați în „Uniunea Forțelor Democratice“ (SDS), și în Bulgaria au ajuns în frunte comuniștii „reciclați“. În România, președintele Iliescu ne întîmpină cu un zîmbet amabil. El a colaborat în cadrul aparatului de partid cu Ceaușescu, predecesorul său impușcat, pînă ce acesta l-a surghiunit. În Letonia, dreapta și comuniștii au format o coaliție ciudată.

Mai toate pozițiile-cheie din CSI sint ocupate de foști nomenclaturiști, cel mai cunoscut fiind președintele Georgiei, Eduard Șevardnadze, fost ministru sovietic de Externe. În Rusia, nu numai fostul înalt demnitar comunist Boris Elțin se află în prima linie. În urma apropietelor alegeri, el ar putea fi înlocuit cu un „neocomunist“ real. E semnificativ faptul că, din 6 candidați la președinția Rusiei, 4 doresc să refacă frontierele vechi ale imperiului sovietic, iar 2 să reînființeze Pactul de la Varșovia.

În Rusia există mari resentimente față de NATO. Cel puțin în subconștient, pactul occidental continuă să fie privit ca dușman. Ceea ce e mai puțin cunoscut este faptul că această idee găsește adepți și în celelalte țări est- și central-europene. În Ungaria, de pildă, comuniștii radicali au adunat peste 100.000 de semnături în favoarea unui plebiscit în cadrul

cărui cetățenii ar urma să se pronunțe asupra aderării la pactul militar occidental. Potrivit unui sondaj de opinie, în Ungaria doar 38% sint pentru o aderare la NATO, 30% sint împotriva, iar 32% nu au nici o părere. Cu alte cuvinte, vizavi de aderare la NATO, în Ungaria s-ar putea întîmpla același lucru ca și cu presupusa „realegere sigură“ a lui Walesa. Urmările ar fi catastrofale – și nu numai pentru Ungaria.

Vinovații pentru actuala situație se pot depista, într-o oarecare măsură, în tabăra conservator-democratică, respectiv creștin-democratică. „Problema socială“ a stat întotdeauna în centrul politicii comuniste. De aceea, anticomunismul est-european a ignorat această problemă (...), pierzînd voturile șomerilor și pensionarilor. Aceștia au votat în favoarea foștilor comuniști, transformați în social-democrați. Dar și Occidentul este, parțial, vinovat de această evoluție. Consilierii occidentali au cerut din partea guvernelor adoptarea unor măsuri nepopulare. Profitînd de democrație, corpul electoral s-a debarasat de ceilalți, alegîndu-i pe foștii comuniști. Desigur, comuniștii schimbăți nu doresc să revină la socialismul brejnevist. Dar e curios să constatăm că democrația și economia de piață și fi instaurate acum tocmă de combatanții de ieri.

Traducere din DIE WELT realizată de William Totok

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22“ achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru franci elvețieni în contul 4020253233, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22“, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.
Revista „22“ anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizati de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjunct); ANDREI CORNEA (publicist comentator); HORĂTIU PEPINE (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție social); CEZAR PAUL-BĂDESCU (secretar general de redacție); DIANA TURCONI (social); DAN PERJOVSCHI (grafician); ALEXANDRU CIRIP (tehoredactor); RADU DOBĂNĂ, LUCIAN PIUCĂ (corectori); MIRCEA IONESCU (șef serviciu difuzare și publicitate); CONSTANTIN SATALLA (difuzare); MIHAELA CUCU (publicitate).

Rubrici permanente: ILEANA MĂLĂNCIOIU, H.-R. PATAPIEVICI (eseu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu economic), RĂLUCA STROE-BRUMARIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religiilor), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNEC, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Correspondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DĂNIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22“.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761